

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

ZPKZ DOB PRI MIRNI ZAPRTI DEL

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

► **Tip lokacije:** zavod za prestajanje kazni zapora¹

► **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** obsojenci; polnoletni z območja vseh sodnih okrožij v Republiki Sloveniji, ki so obsojeni na kazen zapora, daljšo od enega leta in šest mesecev, ali jim ostanek kazni po vštetju pripora presega eno leto in šest mesecev zapora, in mlajši polnoletni obsojenci (do 23. leta starosti) z območja vseh sodnih okrožij v Republiki Sloveniji, ki so obsojeni na kazen zapora, daljšo od petih let, ali jim ostanek kazni po vštetju pripora presega pet let zapora.

► **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** 420 obsojencev (zaprti del)², na dan obiska je bilo tam nameščenih 442³ obsojencev.

Potek obiska in priprava poročila:

► Obisk je bil **najavljen in opravljen 23. 4. 2012 med 8.30 in 13.35 uro ter 24. 4. 2012 med 8.30 in 13.50 uro.**⁴

¹ Ustanovljen z Uredbo o ustanovitvi zavodov za prestajanje kazni zapora v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 84/2000 z dne 22. 9. 2000), ki jo je izdala Vlada Republike Slovenije na podlagi 204. in 266. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) (Uradni list RS, št. 22/2000 z dne 10. 3. 2000).

² Z otvoritvijo (12. 10. 2011) in namestitvijo obsojencev v dva nova objekta znotraj kompleksa zaprtega dela (V. in VI. oddelek) se je kapaciteta ZPKZ Dob pri Mirni občutno povečala – pred tem je znašala 233. Uradna kapaciteta polodprtega oddelka Slovenska vas je ostala 63 obsojencev, na dan obiska pa jih je bilo tam nameščenih 57. Tudi kapaciteta odprtega oddelka Puščava je ostala enaka, to je 17 oseb, na dan obiska pa je zaporno kazen v tem režimu prestajalo 16 obsojencev. Ti podatki kažejo, da je v posledici pridobitve novih bivalnih prostorov prezasedenost ZPKZ Dob pri Mirni padla iz več kot 30 (ob prejšnjem obisku DPM) na le dobrih 5 odstotkov.

³ Ob prejšnjem obisku 407.

⁴ Prejšnji obisk tega zavoda je DPM opravil med 23. in 25. novembrom 2010.

► **Skupina za obisk:** trije predstavniki in dve predstavnici Varuha, tri predstavnice pogodbenih nevladnih organizacij (dve iz Inštituta Primus in ena od Zveze društev upokojencev Slovenije) in Varuha pogodbena izvedenka za področje zdravstvene oskrbe (dr. med., spec. psih.).

► **Vsebina obiska:** predstavniki DPM so se ob obisku razdelili v štiri skupine po dva; od teh je ena skupina še pred nadaljevanjem obiska z ogledom bivalnih prostorov opravila uvodni razgovor z vodstvom zavoda, druge tri skupine pa so ogled bivalnih in drugih prostorov začele takoj po prihodu. Ob ogledih bivalnih in skupnih prostorov so se predstavniki DPM pogovorili z vsemi obsojenci, ki so to želeli, naslednji dan pa so v prostoru za razgovore posebej potekali še razgovori s tistimi obsojenci, ki so izrazili željo za to. Prostore, kjer se izvaja zdravstvena dejavnost in urejenost zdravstvenega varstva si je ogledala Varuha pogodbena izvedenka. Ta je opravila tudi razgovore z nekaj izbranimi obsojenci. Tega dne je sledil tudi še skupen zaključni razgovor z vodstvom.

► **Poročanje:** poročilo o obisku je bilo posredovano Generalnemu uradu Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: Gu URSIKS) 4. 7. 2012, skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči svoja stališča; tozadevni odgovor smo prejeli 30. 8. 2012, torej 57. dan po odpremi – torej **po izteku roka**. Odzivno poročilo Gd URSIKS je terjalo dodaten odziv DPM in ta je bil posredovan 17. 10. 2012, odgovor nanj pa je bil nato prejet 19. 11. 2012, torej 33. dan po odpremi.

V namen dokončne razjasnitve nekaterih navedb z obeh strani⁵ pa je bil 30. 11. 2012 organiziran tudi skupen sestanek v ZPKZ Dob pri Mirni, ki so se ga udeležili dva predstavnika Varuha, vodstvo ZPKZ Dob pri Mirni in predstavnik Gu URSIKS.

⁵ Glej predvsem opombo 36, 38, 39 in 40.

► DPM je posebej pohvalil

- pridobitev dveh novih objektov in posledično prerazporeditve⁶ obsojencev v vseh objektih,
- da so bili po premestitvah obsojencev iz skupinskih sob matičnih oddelkov II, III, in IV⁷ odstranjeni odvečni pogradi, zato v teh ni bilo več občutka utesnjenosti,
- da so bile prhe in umivalniki v sanitarijah prostorov JGZ Pohorje sanirani,
- večje število prostočasnih aktivnosti, in sicer v individualni (risanje, slikanje, barvanje glinenih, lesenih in mavčnih izdelkov, poslikava svile, modeliranje gline, izdelovanje nakita, voščilnic, darilnih škatlic, zavijanje knjig, žganje na les, izdelovanje maket, urejanje gredic in okolice, učenje, delo na statvah, individualno igranje instrumentov, ipd.) ali v skupinski obliki (dejavnosti, kot zgoraj, poleg teh pa še tematske delavnice, pevski zbor, glasbena skupina, joga, glasbene in kulturne prireditve, pohodi, športne dejavnosti, tek trojk, čistilna akcija, kostanjevi pikniki, zavodska knjižnica, razstava njihovih izdelkov, ipd.)⁸,
- veliko izbiro poklicnih kvalifikacij in drugih oblik izobraževanja v zavodu,
- vključenost zavoda v projekt BRIDGE⁹ in
- delo oddelka za varnost¹⁰ in delo vzgojne službe¹¹.

⁶ Med obsojenci smo tudi v posledici tega zaznavali manj napetosti in več sproščenosti, kot jo je bilo čutiti ob preteklih obiskih.

⁷ Obsojenci so v zaprtem delu zavoda razporejeni v tri matične oddelke: II. III. in IV. Skladno z razvrstitvijo v matično skupino, so nameščeni v objekte II, III, in IV, razen v primeru, ko je posameznega obsojenca iz katerega koli matičnega oddelka treba namestiti v objekt I (posebej varovani oddelek, bivalni prostor s strožjim režimom, bivalni prostor za novo sprejete, prostori za prestajanje disciplinske kazni oddaje v samico ter samska soba s posebno opremo), ali v primeru, ko se obsojenec iz katerega koli oddelka namesti v novi objekt V. ali VI. Direktor zavoda pa nam je ob obisku tudi pojasnil, da sta nova, ki tudi zagotavljata boljše pogoje bivanja, saj sta boljše opremljena, namenjena predvsem urejenim obsojencem iz vseh treh matičnih oddelkov.

⁸ Prostočasne dejavnosti potekajo vsak dan, lahko pa prihajajo obsojenci, ki čakajo na delo in želijo koristno izpolniti svoj prosti čas, ali tisti, ki sicer delajo in prihajajo v prostem času. V prostočasne aktivnosti je bilo na dan vključenih skupno 74 obsojencev. Ravno prvi dan obiska DPM je bil ob Dnevu knjige organiziran pohod in obisk Knjižnice Mirna. Naslednjega dne smo se v pogovoru z enim izmed obsojencev lahko prepričali, kako zelo so takšni dogodki obsojencem pomembni.

⁹ Gre za mednarodni projekt štirih evropskih držav (Malta, Norveška, Nemčija in Slovenija). Izvaja pa ga CIK Trebnje v sodelovanju z ZPKZ Dob pri Mirni. Najprej potekajo enkrat mesečno delavnice, nato pa enkrat tedensko prihaja tutor k obsojencu. Tutorstvo se začne šest mesecev pred odpustom in potem traja še šest mesecev. Ta projekt poteka na prostovoljni odločitvi obsojencev, da se vanj vključijo. Tutorji naj bi se razvili po celi Sloveniji, vez z njimi pa naj bi bila vzpostavljena tudi preko interneta. Obsojencem naj bi bili na voljo za potrebno pomoč in nasvete. Slovenija je v okviru tega projekta dolžna zagotoviti le prostor in ljudi.

¹⁰ Ob opravljenem ogledu in pogovorih z zaprtimi osebami ter vodstvom zavoda DPM ni slišal kritik na delo pravosodnih policistov (razen nekaj manjših izjem).

¹¹ To velja predvsem v smeri organiziranja številnih prostočasnih aktivnosti, vključevanja obsojencev in zavoda v projektne dejavnosti, kot tudi zagotavljanja izobraževanja.

DPM: predlagamo, da se glede na razpoložljivost finančnih sredstev izdela seznam prioritetenih investicij in določi rok v katerem bodo te realizirane¹². Če so roki za realizacijo navedenih predvidenih investicij morda že določeni, prosimo, da nas z njimi seznanite.

DPM: pridržujemo se naporom zavoda, da bi bile tudi na oddelkih V in VI¹³ oblikovane posebne strokovne skupine, saj bi to omogočalo učinkovitejšo obravnavo obsojencev, ker za sedaj vzgojno delo poteka še po obstoječih matičnih skupinah.

DPM: nekateri bivalni prostori v oddelku I so neprimerni za bivanje, ker so slabo vzdrževani (nujna bi bila npr. popravila oken - tesnjenje in ostale opreme v njih), poleg tega pa bi v nekaterih od njih (zaradi velikosti) smela biti nastanjena le ena oseba (npr. v tistih, ki se uporabljajo za sprejem).

Gu URSIKS: že v prejšnjih poročilih smo večkrat pojasnjevali, da je ena od večjih težav pomanjkanje finančnih sredstev, s katerimi bi zagotovili tekoče in investicijsko vzdrževanje zaporskih objektov. Tako je tudi v primeru ZPKZ Dob pri Mirni. Zavod ima izdelan popis nujnih investicijsko vzdrževalnih del, ki pa jih zaradi pomanjkanja in še dodatnega zmanjševanja dodeljenih sredstev ne moremo realizirati. Gu URSIKS je že in bo tudi nadalje pristojne opozarjal, da takšno stanje lahko pripelje do hudih motenj v delovanju zaporskega sistema.

Gu URSIKS: tudi sami ugotavljamo, da je treba na starih objektih izpeljati večja investicijska dela za izboljšanje pogojev bivanja. Poleg menjave stavbnega pohištva, omenjenih oken s policami in okenskimi rešetkami, je treba nujno opraviti tudi menjavo dotrajane elektro instalacije, vključno z varčnimi svetili, zamenjati dotrajani parket v posameznih sobah in ne nazadnje toplotno izolirati vse bivalne objekte, ker so ti povsem brez izolacije in energetsko zelo potratni. Gre torej za velika finančna sredstva, ki bi jih bilo treba zagotoviti za sanacijo starih bivalnih objektov, katerih pa v teh kriznih časih proračun Republike Slovenije ne more zagotoviti. Bivalni prostori, ki so namenjeni za novo sprejete obsojence po naših ugotovitvah po površini ustrezajo za bivanje dveh obsojencev, še posebej zato, ker je bivanje v teh sobah kratkotrajno, največ do 30

¹² Z izjemo izgradnje in opreme dveh novih objektov večjih investicij v infrastrukturo ZPKZ Dob pri Mirni po pojasnilu vodstva od prejšnjega obiska DPM ni bilo – razen športne sobe v II. oddelku, kjer je bil zbrušeni in prelakiran parket. Ležišča (še) niso bila zamenjana, le dotrajane žimnice se nadomestijo z novimi. Gu URSIKS je sicer zaključil z razpisom za ležišča, ki je bil v teku ob prejšnjem obisku DPM. Novi, kvalitetnejši Meblovi jogiji naj bi bili že v fazi dobave. Stari objekti so sicer potrebni temeljite obnove – direktor je v tej zvezi pojasnjeval, da je projekt za obnovo narejen, potrebovali naj bi le še finančna sredstva. V načrtu je bila menjava dotrajanih oken, obnova električne napeljave, načrtovala naj bi se nova vodovodna napeljava (zavod naj bi imel lastno vrtino, iz katere bi zagotovil pitno vodo za svoje potrebe), v načrtu je bila čistilna naprava za kanalizacijo (v sodelovanju z občino) in izolacijska fasada, ki bi omogočala prihranek pri ogrevanju.

¹³ Glej opombo 2 in 7.

dni oziroma v času sprejemnega obdobja.

DPM: predlagamo, da se za obsojence v I. oddelku (vsaj za tiste, ki si tega želijo) poišče način za okupacijo prostega časa¹⁴, saj brezdelje in osamitev obsojenca po našem mnenju ne pripomore k prenehanju razlogov za njegovo namestitvev v strožji režim.

Gu URSIKS: prostočasne dejavnosti v I. oddelku zavoda se odvijajo v skladu z režimom nastanitve v sobi. Obsojenec poda vlogo zanje, katera se obravnava na ožji strokovni skupini matičnega oddelka. Če je vloga rešena pozitivno, se obsojencu omogočijo v sobi v skladu z možnostmi zavoda (risanje, vezenje gobelina, barvanje glinenih izdelkov, izdelovanje lovilcev sanj, izdelovanje nakita). ZPKZ Dob pri Mirni pri tem izbira in omogoča tiste aktivnosti, pri katerih ne potrebujejo pripomočkov, s katerimi bi lahko škodovali sebi ali drugim (škarje, olfa nož). Prav tako so obsojencem v I. oddelku omogočene konzultacije in opravljanje izpitov po vnaprej določenem urniku, individualno za vsakega posameznika posebej. V okviru osnovne šole imajo konzultacije in izpite, za srednjo poklicno ali srednjo šolo pa jim je omogočeno opravljanje izpitov, na podlagi njihove predhodne prijave. Tu velja omeniti tudi druge načine za izpolnitev prostega časa, kot so uporaba športnih rekvizitov, uporaba športne sobe ter bivanje na svežem zraku¹⁵.

DPM: ker konkretnih premikov v smeri prizadevanja zavoda za skrajšanje bivanja posameznikom v strožjem režimu oziroma v ločenih oblikah prestajanja kazni tudi tokrat nismo opazili¹⁶, predlagamo, da se izdelajo konkretne smernice za obravnavo obsojencev, nameščenih v I. oddelku, z namenom odprave okoliščin, ki privedejo do takšne namestitve in s tem skrajšanja namestitve v poseben režim le

Gu URSIKS: obsojenci, ki so v posebej varovanem I. oddelku obsojencev so nameščen na podlagi 6. člena Pravilnika o izvrševanju kazni zapora¹⁷ (obsojenci, ki s svojim vedenjem in obnašanjem motijo druge obsojence, ki jih ogrožajo ali jim grozijo drugi obsojenci), razvrščeni na podlagi 206., 89. in 98. člena ZIKS-1 (obsojenci, ki so nevarni, ker ogrožajo druge, utemeljeno osumljeni storitve

¹⁴ Ugotovili smo lahko, da so obsojenci, ki so v I. oddelku, bolj ali manj prepuščeni samim sebi. Nekateri izmed njih so povedali, da se niti ne udeležujejo sprehoda ali športnih aktivnosti in praktično ne zapuščajo svoje sobe.

¹⁵ V tej zvezi DPM pripominja, da veljavni Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) v 43. členu sicer določa: »Obsojencu je treba omogočiti, da prebiva vsak dan najmanj dve uri na prostem.« Zakon o kazenskem postopku (ZKP) pa tudi v zvezi s priporniki (ki jih v tem zavodu sicer ni, se pa v Republiki Sloveniji pripor izvršuje v nekaterih drugih zavodih za prestajanje kazni zapora) v 213a. členu med drugim določa: »Pripornik ima pravico do osemurnega nepretrganega počitka v štiriindvajsetih urah. Poleg tega mu je potrebno zagotoviti vsak dan najmanj dve uri gibanja na prostem.« Pri 'svežem zraku' gre za izrazje, ki ga je poznalo zdaj že ne več veljavno besedilo Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS), poleg trga pa tudi še nekateri drugi starejši predpisi - Zakon o vojaških sodiščih (do 25. 6. 1991), Pravilnik o izvrševanju kazni zapora (do 18. 11. 2000) in pa Pravilnik o izvrševanju vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom (do 27. 8. 2000).

¹⁶ Kar je sam Varuh tudi že večkrat ugotovil pri obravnavi pobud obsojencev iz tega zavoda. Ob tokratnem obisku pa nam je vodstvo ZPKZ Dob pri Mirni sicer zagotavljalo, da se obstoj razlogov za bivanje v strožjem režimu sicer redno mesečno preverja. Kljub temu pa smo tudi tokrat, enako kot že ob prejšnjem obisku, ugotovili, da gre za dolgotrajnejše namestitve v takšen režim, ki bi jih morda bilo mogoče skrajšati z intenzivnejšim vzgojnim in pedagoškim delom s temi obsojenci, ne glede na to, da naj bi nekateri izmed njih (tedaj) to vsaj na besedni ravni zavračali.

¹⁷ V nadaljevanju: PIKZ.

na nujno potreben čas. Po mnenju DPM potrebujejo takšni obsojenci še več vzgojnega in pedagoškega dela in ne bi smeli biti prepuščeni samim sebi, kot smo imeli vtis ob razgovoru z njimi.

kaznivih dejanj med prestajanjem kazni zapora, obsojenci, ki ogrožajo življenje in zdravje drugih). Z njimi se redno, vsaj enkrat tedensko pogovarja strokovni delavec matičnega oddelka zavoda (pedagog, psiholog, socialni delavec, operativni vodja, vodja matičnega oddelka, vodja posebej varovanega oddelka, operativni vodja posebej varovanega oddelka). Pogovori so praviloma poglobljeno naravnani in potekajo v smislu odpravljanja okoliščin in vzrokov za nadaljnjo namestitve v posebej varovanem oddelku skupaj z obsojencem, z jasno obrazložitvijo zavodskih pričakovanj in pričakovanj obsojenca, določanjem prednostnih intervencij ter terminskim določanjem nalog obsojenca. Sicer pa prav tako strokovna skupina matičnega oddelka, skupaj z razširjeno strokovno skupino, vsak teden na sestanku oddelčne strokovne skupine proučuje namestitve obsojencev v posebej varovanem oddelku. Na sestanku se določa, kdo od strokovnega tima bo prevzel posamezno področje, ki je potrebno za odpravljanje in preučitev okoliščin in vzrokov za nadaljnjo namestitve v posebej varovanem oddelku. V omenjenem postopku se uporablja tudi skupnostna oblika dela (razgovori s svojci, centrom za socialno delo, svetovalci, predstavniki drugih organizacij). Na podlagi navodila Gu URSIKS z dne 20. 10. 2010 ima ZPKZ Dob pri Mirni tudi obvezo, da vsak prvi ponedeljek v mesecu na kolegiju zavoda ugotavlja dejansko stanje ter možnosti za prekinitve oziroma podaljšanje obsojenčeve namestitve oziroma razporeditve v posebej varovanem oddelku. Preverja se realizacijo etapnih ciljev v posameznih segmentih dogovorov z obsojencem.¹⁸

DPM¹⁹: vztrajamo²⁰ pri svojem predlogu, da URSIKS v sodelovanju s strokovnim kadrom

Gu URSIKS: vključevanje obsojencev v prostočasne dejavnosti se načrtuje že ob

¹⁸ Gu URSIKS je še nadaljeval: »Ob tem velja omeniti tudi dejstvo, da je Gu URSIKS v zadnjem obdobju ob obiskih ZPKZ Dob pri Mirni med drugim preverjal tudi prisotnost in število opravljenih razgovorov z obsojenci v I. oddelku, s strani strokovnih delavcev. Ugotoviti je bilo predvsem nerealne zahteve in pričakovanja obsojencev, ki so velikokrat presegala okvir strokovnega dela. Poudariti velja tudi dejstvo, da se strokovni delavci v okviru svojih zmožnosti trudijo obsojencem, zagotavljati čim večje število razgovorov, pri čemer so obsojenci kljub ustreznim strokovnim pristopom in načinom motiviranja s strani strokovnega osebja povsem odklonilni do obravnave oziroma strokovnega dela z njimi. Z letom 2011 je Gu URSIKS skupaj z zavodi uvedel evidenco opravljenih razgovorov z zaprtimi osebami s strani strokovnih delavcev-pedagogo. Tako lahko iz statističnih podatkov za ZPKZ Dob pri Mirni vidimo, da je bilo v letu 2011 izvedenih 9177 razgovorov z obsojenci samo s strokovnimi delavci-pedagogi (za psihologe in druge strokovne delavce se vodijo statistični podatki posebej).«

¹⁹ Te navedbe so že iz odziva DPM na prvi odziv Gu URSIKS na poročilo o obisku tega kraja odvzema prostosti.

vseh zavodov za prestajanje kazni zapora izdelava smernice za obravnavo vseh obsojencev in še posebej obsojencev, nameščenih v strožjem režimu (poenostavljeno: obsojencev, ki so zaradi svojih osebnostnih lastnosti nevarni sebi in drugim, ali so od drugih ogroženi), saj bo le tako delo strokovne službe mogoče oceniti tudi kvalitetno, ne zgolj kvantitetno. Delo vzgojiteljev bi na podlagi izvrševanja takšnih smernic lahko bilo tudi vsebinsko (ne zgolj številčno) dokumentirano. DPM sicer razume, da gre pri skupini obsojencev, nameščenih v strožji režim, za zahtevno strokovno delo, zato mora biti strokovnim delavcem (ne glede na finančno stanje v državi) zagotovljeno tudi redno dopolnjevanje strokovnega znanja. Tovrstne smernice bi po naši oceni olajšale tudi delo vzgojiteljem (in drugim strokovnim delavcem), saj bi na njihovi podlagi tudi obsojencem bilo jasno, kakšno pomoč jim ti lahko nudijo. S tem pa bi se v veliki meri lahko izognili nerealnim zahtevam in pričakovanjem obsojencev, kot sporočate, da so jih strokovni delavci deležni sedaj.

nastopu kazni zapora in je sestavni del osebnega načrta na vseh lokacijah. Vsakemu obsojencu se ponudi možnost vključitve v te dejavnosti, ki pa se načrtujejo v skladu z željami obsojencev in zmožnostmi, ki jih posamezen zavod ima.²¹ ZPKZ Dob pri Mirni ima izdelan pripomoček 'Režimi za obsojence nastanjene v 1. oddelku obsojencev', iz katerih je razvidno, da je pri vsakem režimu potrebno opredeliti vključitev v prostočasne dejavnosti. Režimi samo v nekaterih primerih ne dopuščajo fizične prisotnosti v prostoru za prostočasne dejavnosti, kjer se odvijajo organizirane prostočasne dejavnosti, zato se takšne dejavnosti v osebnem načrtu ne planirajo, možno pa je obsojence vključiti individualno z okupacijami, ki jih lahko izvajajo v bivalnem prostoru, glede na želje in interese obsojenca. V kolikor obsojenec izrazi takšno željo (vsekakor jo pisno izrazi), se vedno najde primerna dejavnost, zato menimo, da je bila ugotovitev Varuha, da se urejajo prostočasne aktivnosti šele, ko obsojenec za to poda pisno vlogo, napačna. Vsekakor pa se strinjamo z vašim stališčem, da je potrebno vlagati veliko truda in strokovnega znanja v motiviranje, predvsem tistih obsojencev, ki ne kažejo interesa za sodelovanje v kakršnihkoli aktivnostih v zavodih. Prav tega se zavedajo tudi strokovni delavci pri svojem neposrednem

²⁰ Pri tem smo izpostavili, da kot razumemo, se prostočasne aktivnosti v I. oddelku odvijajo v skladu z režimom nastanitve v sobi, in sicer tako, da poda obsojenec vlogo za prostočasno aktivnost, ki se obravnava na ožji strokovni skupini matičnega oddelka. Na tej podlagi bi lahko (morda napačno) sklepali, da je odločitev o tem, ali se bo obsojenec I. oddelka sploh udeleževal določene prostočasne aktivnosti ali ne, izključno njegova odločitev – šele če, in ko je, njegova vloga pozitivno rešena, pristopijo k njeni realizaciji delavci zavoda. DPM pa je v svojem poročilu o obisku želel predvsem poudariti, da bi delavci ZPKZ Dob pri Mirni (s poudarkom na vzgojni službi) morali vložiti več truda in strokovnega znanja, s katerim zagotovo razpolagajo, predvsem v (individualno) motivacijo tistih obsojencev, ki ne kažejo interesa za sodelovanje v kakršnihkoli aktivnostih v zavodu. Da bi torej s strokovnim pristopom do takšnega obsojenca dosegli njegovo vključitev v dejavnosti, ki so mu sicer na razpolago. DPM je tudi zavzel stališče, da je podatek, da je bilo v letu 2011 izvedenih 9177 razgovorov z obsojenci samo s strokovnimi delavci–pedagogi, zgolj statistični podatek, ki o vsebini ne pove mnogo. Če se ta podatek (povsem statistično) deli s številom v ZPKZ Dob pri Mirni nameščenih obsojencev, je rezultat, da pride vsak obsojenec na vrsto za pogovor s pedagogom približno dvajsetkrat letno, kar spet zgolj statistično pomeni, da je vsak deležen razgovora s pedagogom (le) vsak drugi teden, oziroma še redkeje. Prav tako smo poudarili, da tudi podatek, da so v zavodu na voljo številne okupacijske dejavnosti, ne pove mnogo, če nekateri izmed obsojencev nimajo interesa za njihovo obiskovanje.

²¹ Gu URSIKS je tudi navedel: »Trenutno je v organizirane prostočasne dejavnosti v ZPKZ Dob pri Mirni vključenih 72 obsojencev, v delovno terapijo 80, v razne oblike izobraževanja pa še dodatno 134 obsojencev. Če združimo prostočasne dejavnosti, delovno terapijo in izobraževanje, je v organizirane oblike dejavnosti vključenih 286 obsojencev, pri čemer je potrebno poudariti, da sta za izvedbo vseh teh dejavnosti zadolženi samo dve strokovni delavki, ki s skrajnimi močmi uspevata urejati vse potrebno in nista sposobni sprejemati večjega števila obsojencev, zato se organizirajo prostočasne dejavnosti tudi v okviru oddelčnih strokovnih skupin. Prav tako ZPKZ Dob pri Mirni glede na število vseh zaprtih, ni zmožen niti kadrovsko, niti materialno zagotoviti vsem obsojencem vključitve v organizirane oblike dejavnosti. Kljub kadrovskim in materialnim težavam v zavodu razmišljajo o ponudbi organiziranih prostočasnih dejavnostih tudi za obsojence nameščene v posebej varovanem oddelku. Delovna terapevtka v sodelovanju z operativnim vodjem I. oddelka obsojencev pripravlja koncept.«

delu, zato se po naši oceni dostikrat neutemeljeno prikazuje, da delavci vzgojne službe ne posvečajo dovolj truda za motivacijo obsojencev, ki ne kažejo interesa za dejavnosti, ki so na razpolago. Vsekakor bomo sugestijo DPM o pripravi smernic za obravnavo obsojencev nameščenih v strožjem režimu proučili, pri čemer menimo, da same smernice za delo strokovnih delavcev ne morejo pripomoči k dvigu strokovnosti če se hkrati ne zagotovi ustreznega števila kadrov.

DPM: predlagamo, da se pravosodne policiste v ZPKZ Dob pri Mirni opozori na potrebo po takojšnjem vpisu osebe v evidenco odstranitve obsojencev v posebni prostor²². ZPKZ Dob pri Mirni pa naj DPM tudi seznanj, s kakšnimi ukrepi bo to priporočilo zagotavljal.

Gu URSIKS: 24. člen Pravilnika o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov določa, da mora zavod voditi evidenco o obsojencih, ki so bili odstranjeni v posebni prostor. V evidenco je treba vpisati ime in priimek obsojenca, datum in uro odstranitve, trajanje bivanja v posebnem prostoru in razlogi za odstranitev obsojenca. Citirani člen navedenega pravilnika pa ne določa, da mora pravosodni policist takoj po namestitvi v posebni prostor v evidenco vpisati navedene podatke, temveč mora prednostno opraviti določene druge obveznosti. O odstranitvi obsojenca mora takoj obvestiti odgovorno osebo zavoda. Če gre za obsojenca, ki je bolan ali pod vplivom psihoaktivnih snovi je potrebno takoj obvestiti tudi pristojno zdravstveno službo, ki odredi potrebne ukrepe za zavarovanje njegovega življenja in zdravja. Po našem stališču je evidenca o namestitvi obsojenca v posebni prostor namenjena temu, da se lahko kadarkoli ugotovi čas trajanja bivanja v posebnem prostoru, saj je zakonsko omejen na največ 12 ur oziroma ali so bili podani zakonski razlogi za namestitev v posebni prostor. Pomembno je torej, da se obsojenca v to evidenco dokončno vpiše, ko je iz posebnega prostora izpuščen, saj mora, kot že rečeno, evidenca vsebovati tudi podatke o trajanju bivanja v posebnem prostoru.

DPM²³: ne moremo se strinjati s pojasnilom, da 24. člen Pravilnika o izvrševanju pooblastil in

Gu URSIKS: še enkrat zatrjujemo, da je strah DPM povsem odveč. Že v prvem poročilu smo

²² Po 236. členu ZIKS-1 sme pravosodni policist obsojenca odstraniti iz skupnih bivalnih in drugih prostorov in ga odvesti v poseben prostor, če je podan sum, da je storil kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, ali če resno grozi, da bo storil tako kaznivo dejanje, da se pripravlja na beg ali upor, da kakorkoli ogroža sebe ali druge, in da huje ovira druge pri delu, počitku ali razvedrilu. Ob našem obisku ZPKZ Dob pri Mirni je bil tako odstranjen en obsojenec, vendar smo ob pregledu evidence uporabe temu namenjene sobe (številka 28) ugotovili, da v njej o tem še ni zapisa.

²³ Te navedbe so že iz odziva DPM na prvi odziv Gu URSIKS na poročilo o obisku tega kraja odvzema prostosti.

nalog pravosodnih policistov določa, da mora zavod sicer voditi evidenco o obsojencih, ki so bili odstranjeni v posebni prostor, vendar ni posebej določeno, da se morajo podatki, kot so ime in priimek obsojenca, datum in ura odstranitve, trajanje bivanja v posebnem prostoru in razlogi za odstranitev obsojenca, vpisati takoj po namestitvi v poseben prostor (kar naj bi pomenilo, da se lahko ti podatki vpišejo kadarkoli). Pravosodni policist mora po vašem stališču zato prednostno opraviti določene druge obveznosti, ni bilo pa nikjer pojasnjeno, katere obveznosti bi to lahko bile. Po mnenju DPM je smisel vodenja tovrstne evidence prav v takojšnjem, oziroma v sprotnem vpisu navedenih podatkov. V primeru izrednega dogodka (elementarna nesreča, nepričakovana zamenjava pravosodnega policista, ipd.) je namreč na podlagi te evidence mogoče nemudoma ugotoviti, ali je morda potrebno poskrbeti tudi za obsojenca, odstranjenega v posebni prostor. Čas, ko odstranitev v posebni prostor preneha, se vpiše seveda potem, ko ta čas nastopi. Strinjamo se sicer z vašim stališčem, da je tovrstna evidenca namenjena le temu, da se kadarkoli (torej tudi v času, ko je obsojenec še odstranjen v poseben prostor) ugotovi čas trajanja bivanja v posebnem prostoru, oziroma ali so bili podani zakonski razlogi za namestitev v posebni prostor. Stališče DPM je tudi, da je takojšen vpis začetka odstranitve v poseben prostor v posebno evidenco pomemben tudi zato, da se s tem zagotovi, da bo namestitev prenehala prej kot v 12 urah – sicer bi se kasneje ta čas lahko 'prilagodil' času prenehanja te namestitve.

DPM: oskrba obsojencev, ki so težje pomični in imajo resne zdravstvene težave ni primerna²⁴.

poudarili, da je evidenca na katero opozarjate le pomožne narave (zvezek v oddelku). Pri vsaki namestitvi v sobo za umiritev se izredni dogodek evidentira na več mestih, in sicer pravosodni policist oziroma operativni vodja o namestitvi takoj ustno poroča na operativno nadzorni center zavoda (v nadaljevanju: ONC), ki nemudoma evidentira vse zahtevane podatke v dnevno poročilo. Pravosodni policist na ONC nato podatke vnese v centralno elektronsko bazo podatkov 'Izredni dogodki', ki predstavlja glavno evidenco vseh izrednih dogodkov prav tako pa izvede tudi obveščanje vseh pristojnih. Namestitev v posebni prostor zabeležijo tudi varnostne kamere. Torej še enkrat opozarjamo, da gre v tem primeru le za pomožno evidenco in da je bilo v glavnih evidencah, ki se vodijo v zavodu vse zavedeno tako kot nalagajo predpisi. Pravosodni policisti bodo kljub temu, da gre za pomožne evidence opozorjeni, da morajo biti vpisi opravljeni v roku največ ene ure. S prehodom v računalniško aplikacijo e-Zapori tekom naslednjega leta pa bomo zahtevali, da se vse pomožne evidence ukinejo.

Gu URSIKS: z odprtjem dveh novih oddelkov in ureditvijo dveh novih ustrezno opremljenih

²⁴ V času našega obiska je bilo v ZPKZ Dob pri Mirni več takih obsojencev. Režim, ki velja v zavodih za prestajanje kazni zapora, da so obsojenci dolžni poskrbeti za svojo čistočo in čiščenje svojih sob, za take osebe po mnenju DPM ne more veljati. Glede na slabo zdravstveno stanje tega verjetno niti niso sposobne (same) opravljati. Kot smo se lahko prepričali ob tem obisku, večina obsojencev v oddelku, ki je namenjen osebam, ki očitno potrebujejo večjo (zdravstveno) nego, ni bila sposobna poskrbeti zase in bi sodila v negovalni oddelek, ki pa ga zavodi za prestajanje kazni zapora (še) nimajo. Obsojenci s tako resnimi zdravstvenimi in drugimi težavami bi morali biti nameščeni v ustrezno ustanovo (negovalni dom, bolnišnico), kjer bi jim morala biti poleg nadzora in varovanja (zaradi prestajanja zaporne kazni) zagotovljena tudi ustrezna osebna zdravstvena nega ter oskrba. Izpostavili pa smo tudi, da je Varuh do sedaj že večkrat poudaril, da je država zavezana zagotavljati spoštovanje določenih pravil in standardov, ki se nanašajo na odvzem prostosti in jih je prevzela s pristopom k tovrstnim mednarodnim konvencijam, da poleg tega tudi Ustava Republike Slovenije poudarja spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva med odvzemom prostosti in da so med izvrševanjem kazenskih sankcij obsojencu zagotovljene vse temeljne človekove pravice, razen tistih, ki so mu izrecno odvzete ali omejene z zakonom; država mora tako zagotoviti, da vsakdo prestaja zaporno kazen v pogojih, ki ustrezajo njegovi

Treba bi bilo poskrbeti za ustrezno namestitvev in zagotoviti pogoje bivanja, v katerih tudi takšna oseba dostojno prestaja kazen zapora, sicer gre lahko za nečloveško ali ponižujoče ravnanje in s tem za kršitev 3. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljih svoboščin. Zavodi za prestajanje kazni zapora oziroma URSIKS bi zato morala tudi zaprtim osebam z zdravstvenimi težavami in gibalnimi ovirami, zagotavljati primerno nastanitev in oskrbo med prestajanjem kazni zapora. URSIKS je v tej zvezi že sporočila, da meni, da je stališče Varuha, da naj se proučijo možnosti o ureditvi bolniških sob za potrebe obsojencev z gibalnimi omejitvami, na mestu, zato bo v okviru možnosti to poskušala uresničiti še za celotno oskrbo zaprtih oseb, kadar so te prizadete zaradi svojih zdravstvenih težav in invalidnosti. Problematiko nameščanja obsojencev in pripornikov z zdravstvenimi težavami in z gibalnimi ovirami, pa je treba po naši presoji reševati širše oziroma celovito. Ob tem znova poudarjamo pomanjkljivost, da večina zavodov za prestajanje kazni zapora nima niti ustreznih sanitarnih prostorov, ki bi jih lahko uporabljali obsojenci (oziroma priporniki) z gibalnimi omejitvami, kar onemogoča ustrezno vzdrževanje osebne higiene in ostale oskrbe v času prestajanja kazni zapora. Za tovrstno pomoč nima niti zaposlenih ustrezno usposobljenih delavcev. Do celostne ureditve te problematike URSIKS zato predlagamo čimprejšnji sprejem ukrepov, da bo na sistemski ravni poskrbljeno za ustrezno čiščenje sob teh oseb in primerno stalno osebno nego težje pomičnih in težko bolnih oseb, ki so na prestajanju kazni.

bolniških sob v V. oddelku, je zavod bivše bolniške sobe v I. oddelku spremenil v navadne nastanitvene kapacitete. Strinjamo se z oceno Varuha, da bi morali biti obsojenci, ki so starejši in imajo resne zdravstvene težave v smislu, da ne morejo poskrbeti za svojo osebno higieno oziroma so na drug način težje pomični, biti nameščeni v ustrezni zunanji ustanovi. Na pobudo zastopnika pacientovih pravic²⁵ območne enote Novo mesto sta bila v letošnjem letu že organizirana dva posveta v smislu iskanja rešitev za omenjeno populacijo obsojencev. Sklep medresorske skupine je bil, da zapori glede na trenutne razmere ne morejo opravljati negovalne dejavnosti, kot jo opravlja dom starejših občanov, zato je potrebno v sodelovanju z Ministrstvom za zdravje in Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: MDDSZ) poiskati druge sistemske rešitve. Gu URSIKS bo še naprej sodeloval in si prizadeval, da v medresorskem sodelovanju poiščemo primerno sistemsko rešitev. Ob obisku ZPKZ Dob pri Mirni Varuh pravilno ugotavlja, da so obsojenci, ki potrebujejo večjo zdravstveno nego in niso sposobni poskrbeti zase, nameščeni v bivanjskih prostorih I. oddelka, saj gre glede na razmere za najbolj human pogoj bivanja v zavodu. V primeru, ko obsojenec zaradi zdravstvenih razmer ni sposoben prestajati skupinski način prestajanja kazni, mu zavod zagotovi najbolj dostojni način in sicer namestitev v bivanjski sobi I. oddelka, kjer jim je zagotovljeno čiščenje sobe s strani čistilca, ki redno vsakodnevno počisti njihove sobe. Za omenjeno populacijo obsojencev se vsi zavodi v takih primerih praviloma poslužujejo prekinitve kazni iz zdravstvenih razlogov za čas zdravljenja ali instituta pogojnega odpusta. V primerih, ko obsojenec nima socialne mreže, naprošamo ustrezne zdravstveno-negovalne ustanove za namestitev, vendar obsojencev zaradi utemeljenih ali neutemeljenih

zdravstveni zmožnosti; če država posamezniku vzame prostost, mora tudi zagotoviti, da odvzem prostosti in izvrševanje kazni potekata tako, da je zagotovljeno spoštovanje človekove osebnosti in njegovega dostojanstva; pri tem je treba še toliko bolj upoštevati položaj oseb, ki so morda prizadete zaradi zdravstvenih težav oziroma invalidnosti; tudi glede njih je zato treba poskrbeti za ustrezno namestitvev in zagotoviti pogoje bivanja, v katerih tudi takšna oseba dostojno prestaja kazen zapora.

²⁵ Gre za subjekt, ki ga opredeljuje Zakon o pacientovih pravicah (ZPacP). Zastopnik pacientovih pravic lahko uporabniku zdravstvenih storitev daje osnovne informacije, nudi strokovno pomoč in daje konkretne usmeritve pri uveljavljanju pravic s področja zdravstvenega varstva, zdravstvenega zavarovanja in izvajanja zdravstvene dejavnosti, in ga v določenih primerih lahko tudi zastopa.

predpostavk ne želijo sprejeti, čakalna doba za sprejem v dom starejših občanov pa je zelo velika. ZPKZ Dob pri Mirni smo že predlagali, da za posamezne primere, ko obsojenci niso sposobni poskrbeti za svojo osebno higieno, za to poskrbi zavod - ali s svojim zdravstvenim kadrom ali preko zunanje inštitucije, ki bo v zavodu vsaj dvakrat dnevno pri obsojencih opravljala osebno nego. Na težave, s katerimi se ukvarjamo pri namestitvi v druge ustrezne socialno–negovalne ustanove, smo že večkrat opozorili pristojno Ministrstvo za zdravje (v nadaljevanju: MZ) ter MDDSZ. V smislu boljšega sodelovanja in večje angažiranosti pristojnih centrov za socialno delo, nam je MDDSZ obljubilo organizacijo posveta vseh udeležencev v procesu pomoči obsojencu pri socialnem vključevanju po odpustu in s tem izmenjavo izkušenj in iskanju dolgoročnih rešitev pri obravnavi obsojenca in njegovemu vključevanju v družbo pred in po odpustu.

DPM²⁶: strinjamo se sicer, da je treba v sodelovanju z MZ in MDDSZ poiskati sistemske rešitve za oskrbo obsojencev, ki so starejši in imajo resne zdravstvene težave. Vendar pa je, dokler v medresorskem sodelovanju ne bo prišlo do primerne sistemske rešitve, tudi za te osebe v času, ko so na prestajanju kazni zapora in torej pod oblastjo države (saj jim je odvzeta prostost), treba poskrbeti za njihovo ustrezno namestitev in pogoje bivanja za dostojno prestajanje kazni zapora.

Gu URSIKS: zavedamo se, da mora zavod vsakemu obsojencu nuditi ustrezno namestitev in dostojno prestajanje kazni zapora, še posebej osebam, ki so starejši in imajo resne zdravstvene težave ali ki so gibalno ovirani. Trenutno v medresorskem sodelovanju še iščemo najustreznejše sistemske rešitve, vendar to nikakor ne pomeni, da je takim obsojencem onemogočena oskrba. Vsak zavod za obsojence, ki niso sposobni poskrbeti za svojo osebno higieno, poskrbi s svojim zdravstvenim kadrom ali preko zunanje inštitucije (negovalna služba). V okviru finančnih zmožnosti spodbujamo zavode k sprejetju ukrepov za izboljšanje bivalnih razmer in s tem k ustreznosti namestitve obsojencev, ki so gibalno ovirani. Tako je Odprti oddelek Rogoza ZPKZ Maribor takoj pristopil k adaptaciji bivalnega prostora s sanitarijami za gibalno ovirane, ki ga je DPM ob obisku oddelka ocenil kot neustreznega in s tem tej kategoriji obsojencev zdaj zagotavlja ustrezno namestitev.

DPM²⁷: sporočili ste tudi, da je bilo o težavah, s katerimi se ZPKZ Dob pri Mirni srečuje pri namestitvi v druge ustrezne socialno–negovalne

Gu URSIKS: obveščamo vas, da je na našo pobudo MDDSZ v sodelovanju z Socialno zbornico Slovenije organiziralo seminar

²⁶ Te navedbe so že iz odziva DPM na prvi odziv Gu URSIKS na poročilo o obisku tega kraja odvzema prostosti.

²⁷ Velja enako, kot eno opombo prej.

ustanove že večkrat opozorjeno MZ in MDDSZ. Slednje naj bi tudi obljubilo organizacijo posveta vseh udeležencev v procesu pomoči obsojencem pri socialnem vključevanju po odpustu in s tem izmenjavo izkušenj in iskanju dolgoročnih rešitev pri obravnavi obsojenca in njegovemu vključevanju v družbo pred in po odpustu. Ne sporočate pa, ali je ostalo zgolj pri tej obljubi, oziroma ali si URSIKS kakorkoli drugače prizadeva za rešitev teh težav. Zato DPM predlaga, da nas sprotno obveščate o tovrstnih aktivnostih.

DPM: predlagamo, da se poizkuša čim prej pridobiti sredstva in zamenjati zastarela okna v IV. oddelku²⁸, saj bo sicer ta pomanjkljivost še pred koncem tega leta ponovno postala zelo pereča.

DPM: čim prej naj se zamenja povsem dotrajane pregrade v sanitarnih prostorih sobe številka 11 na oddelku IV.

DPM: predlagamo, da se za čiščenje sanitarnih prostorov v JGZ Pohorje²⁹ čistilcu zagotovi bolj učinkovito čistilo³⁰, ki bo trdovratno umazanijo tudi odstranilo in zaposlenim omogočalo uporabo prh po zaključku dela.

DPM: predlagamo, da ZPKZ Dob pri Mirni seznanj vodstvo JGZ, z našo ugotovitvijo, da so garderobni prostori v zelo slabem stanju in praktično neprimerni za uporabo; garderobne omarice so še vedno iste, (pre)majhne, dotrajane in večina s poškodovanimi vratci ali ključavnicami. Te prostore naj se primerno uredi.

udeležencev v procesu pomoči obsojencu pri socialnem vključevanju po odpustu in s tem omogočilo izmenjavo izkušenj pri obravnavi obsojenca in njegovemu vključevanju v družbo pred in po odpustu. Program seminarja 'Delo z odraslimi storilci kaznivih dejanj', ki je bil realiziran 25. 9. 2012, vam prilagam v prilogi. Gu URSIKS si prizadeva, da bi taka oblika srečanja strokovnih delavcev postala kontinuirana, zato bomo še naprej sodelovali s pristojnim MDDSZ.

(glej smiselno odziv na tretji predlog)

Gu URSIKS: sanacija te pregrade je bila že opravljena, v juliju 2012.

Gu URSIKS: JGZ Pohorje je že pristopil k iskanju učinkovitejšega čistilnega sredstva, s pomočjo katerega bo mogoče očistiti ostanke črnega prahu pomešanega z maščobo v sanitarnih prostorih.

Gu URSIKS: menimo, da JGZ v sodelovanju z ZPKZ Dob pri Mirni, ki ima v okviru hišnih del zaposlenega inštruktorja mizarske stroke, lahko poskrbi za ustrezno popravilo teh omaric, saj za sanacijo tega pohištva niso potrebna večja finančna sredstva, zato bomo vztrajali, da se to pohištvo sanira v režiji ZPKZ Dob pri Mirni.

²⁸ V tem oddelku so se obsojenci množično pritoževali nad nezadostnim tesnjenjem okenskih okvirov. V primeru nižjih zunanjih temperatur naj bi tako tam skozi reže vel mrzel zrak, kar je še posebej neugodno za obsojenca, ki ima posteljo nameščeno ravno pod oknom. Obsojenci naj bi si tako pomagali predvsem s tlačenjem brisač v omenjene reže in tako poskušali vsaj omiliti neželene vplive zunanjih vplivov na razmere v sobi sami.

²⁹ Gre za javni gospodarski zavod, ustanovljen z Odlokom Vlade Republike Slovenije o preoblikovanju gospodarske enote 'Proizvodno podjetje Pohorje Mirna, p.o.' v 'Javni gospodarski zavod Pohorje Mirna, proizvodnja opreme za protipožarno zaščito in namakanje, ulivanje in kovanje barvnih kovin ter kmetijska proizvodnja' (Uradni list RS, št. 60/2001 z dne 20. 7. 2001), z namenom zagotavljanja možnosti dela zaprtih oseb v okviru ZPKZ Dob pri Mirni. Ustanovitelj JGZ je Republika Slovenija, ustanoviteljske pravice in obveznosti pa izvršuje Vlada Republike Slovenije. Gospodarske dejavnosti, ki jih opravlja JGZ, so sestavni del izvrševanja kazni zapora v Republiki Sloveniji, opravljajo se v javnem interesu. Je pravna oseba in nastopa v pravnem prometu v svojem imenu in za svoj račun. Lahko nastopa v pravnem prometu z drugimi ter lahko pridobiva pravice in prevzema obveznosti s sklepanjem pravnih poslov v pravnem prometu. Za svoje obveznosti v pravnem prometu odgovarja s svojim premoženjem.

³⁰ Tla in prhe so bile umazane od ostankov črnega prahu in maščobe. Ravno ob ogledu tega dela JGZ Pohorje je delo opravljal čistilec. Tako smo lahko videli, da čistilo, ki ga je imel na razpolago, očitno ni dovolj učinkovito, saj ostankov črnega prahu, pomešanega z maščobo, ni odstranjevalo.

DPM: prosimo za pojasnilo, ali in na kakšen način skuša zavod vplivati na voljo tistih obsojencev, ki ne kažejo želje za vključevanje v organizirane prostočasne aktivnosti³¹. Menimo namreč, da je motivacija za sodelovanje v prostočasnih aktivnostih predvsem tistih obsojencev, ki takšnega interesa sprva ne pokažejo, pomembna za vključevanje obsojenca v življenje po prestani kazni. Od strokovnih delavcev zavoda pričakujemo, da bodo z ustreznim pristopom motivirali predvsem tiste obsojence, ki se zaradi osebnostnih razlogov za tovrstno vključevanje ne zmorejo oziroma ne morejo odločiti sami in da bodo tako k pridobivanju znanja vključili tudi te.

DPM: zaščitne kabine na telefonskih govornicah³² niso nameščene, je pa to v domeni Telekomoma.

DPM: menimo, da bi prav obsojenci, ki nočejo delati³³, potrebovali več individualnega pedagoškega in psihološkega pristopa s strani delavcev zavoda. Zato prosimo za podatek ali so takšni obsojenci deležni posebnega tretmana delavcev vzgojne službe v smeri vzbujanja motivacije k večji (delovni ali prostočasni) aktivnosti.

DPM: predlagamo, da se preučijo možnosti obnove oziroma vzpostavitve vsaj dela samooskrbe zavoda, ki razpolaga z ogromnimi kmetijskimi površinami. Te bi morda bilo mogoče kmetijsko obdelovati in pridobivati vsaj del hrane (vključno z živinorejo) za potrebe zavoda. S tem bi se lahko zagotovilo (koristno) delo večjemu številu obsojencev, morebiti pa tudi vsem, ki to želijo, hkrati pa bi se lahko znižali stroški zavoda. Predlagamo tudi, da se preuči možnost izdelave pohištva (tudi

Gu URSIKS: vsem zaprtim osebam, ki izrazijo željo po udeležbi v prostočasnih aktivnostih, je to tudi omogočeno. Strokovni delavci se preko pogovorov trudijo in obsojence tudi spodbujajo, motivirajo k udeležbi v prostočasnih aktivnostih, tudi tistih, ki interesa in želje za vključevanje ne kažejo. Enaka prizadevanja s strani zavodskih delavcev tečejo tudi na področju vključevanja obsojencev v različne oblike izobraževanja, kot pomembnega dejavnika pri vključevanju zaprtih oseb v življenje po prestani kazni.

(deloma v tej smeri - glej drugi odziv više)

Gu URSIKS: že nekaj časa proučujemo idejo vzpostavitve vsaj dela samooskrbe zavoda s kmetijskimi in živinorejskimi pridelki, predvsem v smislu reorganizacije JGZ. Zavedamo se, da so dolgoročne in trajne možnosti zaposlovanja zaprtih oseb predvsem v dejavnostih za lastne potrebe tako glede oskrbe s hrano (pridelava zelenjave) kakor na področju tekočega in investicijskega vzdrževanja. Določeni koraki so bili že narejeni, saj JGZ v okviru svojih kmetijskih dejavnosti prideluje zelenjavo

³¹ Nismo mogli prezreti dejstva, da se veliko obsojencev teh aktivnosti ne udeležuje. Sodelovanje posameznega obsojenca v prostočasnih aktivnostih in delovni terapiji je namreč prostovoljno, kar je sicer razumljivo. Na voljo posameznika pa je mogoče seveda tudi vplivati, oziroma obsojence za sodelovanje v takšnih koristnih aktivnostih ustrezno motivirati.

³² Obsojencem je telefoniranje omogočeno vsak dan. Telefonske govornice so nameščene na traktih pred bivalnimi sobami in so na voljo od 6.00 do 23.00 ure, v I. oddelku pa v dopoldanskem in popoldanskem terminu.

³³ Zavod oziroma JGZ ni bil sposoben zagotoviti dela vsem obsojencem, ki bi to želeli. Gospodarska kriza naj bi se poznala tudi na tem področju. V vsakem od treh matičnih oddelkov je čakalo na delo okoli 30 obsojencev. Tem je zavod ponujal izrabo prostega časa s prostočasnimi aktivnostmi. Hkrati je bilo v zavodu tudi 14 obsojencev, ki so delo odklanjali. Takim zagotavlja ZPKZ Dob pri Mirni le pravice, ne morejo pa dobiti ugodnosti. DPM vidi kot razumljivo, da obsojenci, ki nočejo delati, ne morejo imeti (toliko) ugodnosti, kot tisti, ki delajo ali so morda tudi drugače aktivni.

vgradnega) za potrebe zavoda (in morda tudi za druge naročnike) v okviru JGZ. Neprepričljiva so namreč pojasnila, da v času gospodarske krize ni dovolj naročil, da bi JGZ lahko zagotovil delo vsem, ki to želijo, saj so vsi objekti zavoda potrebni temeljite prenovle, ki bi se po mnenju DPM morda lahko izvedla z lastno delovno silo, ki ji sedaj dela ne more zagotoviti. Če URSIKS meni, da vzpostavitev sistema samooskrbe in proizvodnje ter obnove za lastne potrebe ni mogoč, prosimo, da pojasni razloge oziroma zadržke. DPM je pripravljen v skladu s svojimi pooblastili in pristojnostmi podpreti vsa prizadevanja pristojnih organov v tej smeri.

DPM³⁴: pozdravljamo prizadevanje URSIKS za obnovo samooskrbe in proizvodnje. Predlagamo tudi, da nas obveščate o aktivnostih v zvezi s ponovno vzpostavitvijo samooskrbe ZPKZ Dob pri Mirni s kmetijskimi in živinorejskimi pridelki, kot tudi v zvezi s 'samoizdelavo' (vgradnega) pohišstva za potrebe tega in drugih zavodov za prestajanje kazni zapora.

DPM: predlagamo, da URSIKS preuči ustreznost sedanje sistemizacije delovnih mest za pravosodne policiste in nas seznanj z ugotovitvami.³⁵

DPM: predlagamo sprejem vseh ukrepov, da bodo pravosodni policisti ZPKZ Dob pri Mirni svoja pooblastila opravljali strokovno in odločno, vendar obzirno, tako da brez potrebe ne bodo prizadeli dostojanstva oseb v postopku.³⁶

oziroma prehrabne artikle tudi za zavod. Potrebno pa je opozoriti, da to ni enostavna sprememba, ki predvsem za zahtevnejše izdelke (mizarske na primer) zahteva najprej dodatna vlaganja v ustrezno opremo (stroje), v nadaljevanju pa tudi v reprodukcijski material. Vsekakor pa je to usmeritev, ki ji bo Gu URSIKS sledil v naslednjih letih.

Gu URSIKS: pojasnjujemo, da smo že 12. 6. 2012 na Ministrstvo za pravosodje in javno upravo poslali predlog sprememb akta o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest, s katerim bi rešili kadrovske problematiko v na novo odprtih oddelkih ZPKZ Dob pri Mirni.

Gu URSIKS: vsekakor soglašamo s tem opozorilom. Način komunikacije pravosodnih policistov do zaprtih oseb mora biti profesionalen in spoštljiv, pravosodni policisti morajo svoja pooblastila izvajati strokovno in

³⁴ Te navedbe so že iz odziva DPM na prvi odziv Gu URSIKS na poročilo o obisku tega kraja odvzema prostosti.

³⁵ Ob obisku DPM v novembru 2010 je bilo v ZPKZ Dob pri Mirni (vključno s polodprtim oddelkom Slovenska vas in odprtim oddelkom Puščava) sicer zaposlenih 131 pravosodnih policistov (v marcu 2009 pa 114). Tokrat je bilo zaposlenih 138 pravosodnih policistov. Število pravosodnih policistov se je zaradi pridobitve novih nastanitvenih kapacitet (dveh novih blokov in odprtega oddelka Puščava) povečalo že pred dokončanjem izgradnje obeh novih blokov. Po pojasnilu vodstva je lahko (le) v tem obdobju oddelek za varnost deloval optimalno, nato pa je bil ponovno (pre)obremenjen. Kot sta nam ob obisku pojasnila direktor in njegov namestnik, je to posledica delovanja pravosodnih policistov na dveh dodatnih lokacijah. V nova objekta je namreč razporejenih 22, v odprti oddelek Puščava pa 6 pravosodnih policistov. V času letnih dopustov ali povečanja bolniških odsotnosti pravosodnih policistov bi lahko v primeru nepredvidenih dogodkov prišlo do težav pri zagotavljanju spremstev. Povečana obremenjenost pravosodnih policistov se je kazala tudi v porastu nadurnega dela.

³⁶ Ob obisku smo vstopili tudi v bivalni prostor, kjer so le kratek čas pred našim prihodom pravosodni policisti opravili pregled. Pri tem smo lahko videli, da so bile nekatere osebne stvari (oblačila in podobno) obsojenca odvržena na tla. Takšne uporabe tega pooblastila pravosodnih policistov nismo mogli oceniti kot obzirne oziroma take, ki bi zagotavljala spoštovanje človekove osebnosti in dostojanstva. Izpostavili tudi smo, da to, da se zaprte osebe pri preiskovanju ne sme poniževati poudarjajo tudi Evropska zaporska pravila. Glede tega konkretnega primera je Gu URSIKS v odzivnem poročilu navedel, da mu je bilo s strani ZPKZ Dob pri Mirni pojasnjeno, da so

odločno in na takšen način, da se ne prizadene dostojanstva oseb v postopku. Tem usmeritvam Gu URSIKS daje že več let poseben poudarek predvsem v začetnem in v zadnjem času tudi v nadaljevalnim usposabljanju. Ker pa gre za večino, ki jo ni moč pridobiti samo s krajšimi oblikami usposabljanja, ampak v daljšem časovnem obdobju in predvsem z osebnim sprejemom tega načina dela, je za večje in korenite spremembe potrebno daljše časovno obdobje.

DPM³⁷: s pojasnilom, ki ste ga v zvezi s pregledom sobe obsojenca v konkretnem primeru prejeli s strani ZPKZ Dob pri Mirni, se ne moremo strinjati v celoti. Ob obisku namreč nismo opazili, da bi pravosodni policisti pri pregledu sobe »zlagali oblačila obsojenca na tla«, za kar so se odločili potem, »ko zaradi preobilice osebnih stvari obsojenca le-teh niso mogli več zlagati na posteljo« (glej opombo 36). Oblačila so bila namreč nametana in razmetana tako po postelji, kot po tleh, tudi izven dveh kartonskih škatel, v katerih je verjetno obsojenec svoje stvari sicer hranil. Obsojenca, katerega stvari so bile pregledane, in ki ima tudi sicer zdravstvene težave, pa je ta dogodek močno pretresel. Izvedenka psihiatrične stroke, ki je sodelovala ob obisku, ga je s svojim strokovnim pristopom komaj nekoliko umirila. Ob obisku je DPM videl, v kakšnem stanju je ostala soba obsojenca po pregledu in v kakšnem stanju je bil obsojenec, zato ne more sprejeti pojasnila, da je bil pregled te sobe obsojenca opravljen v skladu s pravili postopka, ki se jih po vašem pojasnilu naučijo pravosodni

Gu URSIKS: glede izvedbe pregleda omenjenega prostora je potrebno povedati, da so se sodelavci iz ZPKZ Dob pri Mirni zanj pravilno odločili in ga tudi izvedli, saj je obstajal utemeljen sum, da obsojenec poseduje stvari, ki si jih je pridobil na nezakonit način (jih ukradel), kar se je kasneje tudi dejansko izkazalo. Glede pregleda oblačil je v praksi situacija takšna, da imajo zaprte osebe ogromne količine lastnih oblačil, ki v konkretnem primeru niso bile shranjene samo v omari, ampak jih je imel obsojenec spravljene tudi v škatlah. Pravosodni policisti so ob pregledovanju odlagali stvari na posteljo in na kartonsko škatlo³⁸ in jih seveda niso zlagali nazaj, pač pa so jih po pregledu odlagali na čista mesta in jih niso po nepotrebem razmetavali, kar jih učimo tudi tekom usposabljanja. Pravosodne policiste seveda ne učimo pravilnega zlaganja različnih kosov oblačil, ampak pravilnega varnostnega pregleda oblačil in seveda odlaganja stvari na eno čisto mesto in ne na način, da bi stvari razmetavali po sobi ali metali na nečista tla.

se za zlaganje na tla odločili po tem, ko zaradi preobilice osebnih stvari obsojenca, le teh niso mogli več zlagati na posteljo. Predhodno so na tla postavili tudi karton in tako preprečili, da bi oblačila prišla v stik z umazanijo na tleh. Nadalje je v tej smeri Gu URSIKS poudaril, da so vsekakor proti kakršnim koli nepotrebim razmetavanjem osebnih stvari obsojencev ali poškodovanjem le-teh, saj se pravosodni policisti že v procesu začetnega usposabljanja naučijo pravilnega postopka, ki je opredeljen tudi v strokovnem učbeniku za pravosodne policiste. Dodal pa je tudi še, da je v 30. členu Pravilnika o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov določeno, da se lahko pregled osebnih stvari ob odsotnosti lastnika opravi tudi brez njegove navzočnosti, vendar v prisotnosti katere druge priče iz vrst obsojencev. S temi pojasnili nismo bili zadovoljni; Varuh izpostavljeno problematiko še obravnava, saj je o tem prejel pobudo prizadetega obsojenca.

³⁷ Te navedbe so že iz odziva DPM na prvi odziv Gu URSIKS na poročilo o obisku tega kraja odvzema prostosti.

³⁸ To se je kasneje izkazalo za neresnično, kar je predstavnik Varuha lahko izkazal s fotografijo, ki jo je med obiskom napravil v prostoru. Gu URSIKS je nato zaključil, da pravosodni policisti res v celoti niso postopali tako, kot so bili usposobljeni, saj so ob pregledu bivalnega prostora del oblačil odložili tudi na tla brez kakršnekoli podloge (rjuha, paket itd ...); zaradi tega naj bi bilo v naslednjem zapisniku, ki je dostopen vsem pravosodnim policistom, zavedeno, da je treba med opravljanjem pregleda prostora, z osebnimi oblačili zaprtih oseb postopati skrbno in da v nobenem primeru oblačila ne smejo biti odložena na tla brez ustrezne čiste podloge. Hkrati je Gu URSIKS sporočil, da bo tej temi v prihodnje namenjeno več pozornosti in bo upoštevana tudi na usposabljanju pravosodnih policistov.

policisti že v procesu začetnega usposabljanja (sicer bo pravila tega postopka treba spremeniti).

Glede na to, da so bila v konkretnem primeru oblačila zložena oziroma odložena na posteljo in čiste kartonske škatle menimo, da so pravosodni policisti opravili svoje delo profesionalno. V konkretnem primeru moramo tudi opozoriti na neustrezno reakcijo predstavnikov Varuha, ki so v prisotnosti obsojenca komentirali postopke pravosodnih policistov in ocenjevali, da ti niso pravilni in dovoljeni v smislu, da se izvaja pregled osebnih stvari ob odsotnosti lastnika katerega stvari se pregledujejo. Na podlagi veljavnih predpisov se lahko pregled osebnih stvari opravi tudi v odsotnosti lastnika stvari, vendar ob prisotnosti katere druge priče s strani obsojencev, o čemer podrobneje določa 30. člen Pravilnika o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov. Predlagamo, da se v morebitnih podobnih primerih predstavniki Varuha zadržijo neposrednih komentarjev zaprtim osebam dokler se okoliščine ne pojasnijo oziroma raziščejo.³⁹ V konkretnem primeru je torej napačna razlaga pooblastil pravosodnih policistov s strani Varuha izzvala reakcijo pri obsojencu, ki je nato z nožem na vratu izsiljeval prihod policistov Policijske postaje Trebnje⁴⁰. Izvedenka je, kot pravite, res poskušala umiriti nastalo situacijo vendar pa ji to po zagotovilih ZPKZ Dob pri Mirni ni najbolje uspevalo, tako da so na koncu situacijo reševali in tudi uspešno razrešili sodelavci iz zavoda.

DPM: prosimo URSIKS za oceno ali je pogostnost srečevanja obsojencev na malih vzgojnih skupinah⁴¹ zadostna za doseg

Gu URSIKS: ena od oblik dela z zaprtimi osebami je tudi skupinsko delo. Preko skupin je obsojencem dana priložnost, da izrazijo svoje

³⁹ Končno je bilo v tej zvezi ugotovljeno, da je predstavnik Varuha v prisotnosti obsojenca komentiral postopke pravosodnih policistov in po obrazložitvi predstavnikov ZPKZ Dob pri Mirni, da lahko takšno komentiranje izzove dodatne zaplete v zavodu oziroma neprijetne reakcije pri zaprtih osebah, je tudi potrdil neustreznost svoje reakcije in zagotovil, da bo pri bodočih obiskih po zavodih bolj previden in pozoren na takšne situacije.

⁴⁰ Kot je bilo na nadaljnje vztrajanje Varuha končno ugotovljeno, je bilo glede obsojenčeve zahteve 23. 4. 2012 po obveščanju Policijske postaje Trebnje, pri preverjanju v ZPKZ Dob pri Mirni ugotovljeno, da se tega dne dejansko ni obvestilo nobene policijske postaje. O tej zahtevi je ZPKZ Dob pri Mirni Policijsko postajo Trebnje dejansko obvestili šele 24. 4. 2012, ko je obsojenec svojo zahtevo podkrepil tudi z grožnjo z britvico (in ne nožem).

⁴¹ Vodja II. oddelka je ob našem obisku pojasnila, da temelji delo vzgojne službe na socioterapevtskem modelu – na delu v malih skupinah. Vsak pedagog je bil nosilec primera za okoli 30 obsojencev. Te razdelijo v tri male skupine – vsak teden je za delo v skupini na vrsti ena od teh treh skupin. Oddelčna skupnost pride na vrsto vsak sedmi teden. Na tej podlagi je bilo mogoče ugotoviti, da opravlja pedagog ob torkih delo v malih skupinah: en torek je na vrsti prva mala skupina, drugi torek druga in tretji torek tretja mala skupina, četrti torek je ponovno na vrsti prva skupina, nato druga in šesti torek spet tretja skupina; sedmi teden, ki je namenjen oddelčni skupnosti, dela po malih skupinah ni. Sicer pa naj bi bili, po prejetih pojasnilih, vsak teden organizirani tudi sestanki po traktih, kjer se obravnavajo tekoči problemi in informacije. Na oddelčni skupnosti se obravnava bivanje v zavodu, življenjske teme, ki se tičejo vseh, predlogi, problemi, ideje, pojasnila, informacije, povabila k aktivnostim; poudarek naj bi bil na strpnosti, pripravi za odpust, porabi denarja, stikih s svojci. Izpostavili smo, da če so bile te informacije pravilno razumljene, se obsojenec udeležuje malih skupin vsak tretji (oziroma četrti) torek. Glede na

pričakovanega osebnostnega napredka za posameznega obsojenca v skladu z njegovim osebnim načrtom, ali jo morda kaže povečati (in s tem morda kadrovsko okrepiti vzgojno službo).

razmišljanje, sposobnosti ter aktivno sodelujejo v procesu socialne rehabilitacije. V ZPKZ Dob pri Mirni potekajo različne skupinske oblike dela, kot so male skupine, različne delavnice, sestanki oddelčnih skupnosti, domska skupnost, sestanki na bivalni traktih. Na podlagi izkušenj vodenja skupin Gu URSIKS na vseh lokacijah ugotavlja, da skupinski način dela ni primeren način dela z vsemi obsojenci, zlasti z vidika varovanja osebnih podatkov, nižjega nivoja zaupanja, individualnosti in varnosti tako za obsojence kot delavce zavoda. Nekateri obsojenci tudi ne želijo izpostavljati svojih težav, čustvenih stisk ali mnenj, življenjskih izkušenj pred ostalimi v skupini, kljub temu, da se na skupinah ne govori o konkretnem posamezniku. Prav tako je med obsojenci veliko nižje izobraženih, kar otežuje njihovo udejstvovanje na skupinah in posledično so deležni šikaniranja s strani soobsojencev, kar negativno vpliva na njihovo samopodobo in niso zmožni slediti dogajanju na skupini. Zaradi tega se je v praksi pokazalo, da se je tem obsojencem potrebno posvečati predvsem individualno. Ob tem velja tudi poudariti, da zavod vlaga veliko truda v organizacijo drugih oblik skupinskega dela, kot so predvsem različne delavnice, preko katerih dobijo priložnost tudi tisti obsojenci, ki niso tako verbalno sposobni in se dokažejo na drugih področjih. Preko teh delavnic je dana tudi možnost spoznavanja obsojencev v neformalni obliki delovanja, saj se v sproščenem vzdušju vzpostavi in vzdržuje kvalitetna interpersonalna komunikacija. Gu URSIKS je mnenja, da je glede na specifičnost problematike vsakega obsojenca najprimernejši in najbolj učinkovit individualni pristop. Kljub temu dejstvu pa ocenjuje, da ZPKZ Dob pri Mirni ponuja obsojencem tudi zadostne možnosti sodelovanja v skupinskih oblikah dela.

DPM⁴²: menite, da je glede na specifičnost problematike vsakega obsojenca najprimernejši in najbolj učinkovit individualni pristop. DPM je ob obisku (nasprotno temu vašemu mnenju) prejel informacijo, da temelji delo vzgojne službe predvsem na socioterapevtskem modelu

Gu URSIKS: Varuh ob obisku ZPKZ Dob pri Mirni in ob odzivnem poročilu UIKS ugotavlja, da se razlaga vzgojnega dela v zaporih med inštitucijama razlikuje. Na Gu razlagamo, da je skupinsko delo zgolj ena od oblik dela z zaprtimi osebami, medtem ko so v zavodu

prejeta pojasnila, da temelji delo vzgojne službe na socioterapevtskem modelu, nas je tako poredko srečevanje obsojencev na malih skupinah presenečalo.

⁴² Te navedbe so že iz odziva DPM na prvi odziv Gu URSIKS na poročilo o obisku tega kraja odvzema prostosti.

– na delu v malih skupinah, da je torej skupinsko delo pravilo in ne ena od oblik dela z zaprtimi osebami. Ob samem obisku je DPM tudi zaznal pomanjkanje individualnega pristopa in (pre)redko srečevanje obsojencev na malih skupinah, na kar vse je tudi opozoril v poročilu o obisku. Ob tem smo Gu URSIKS tudi zaprosili za oceno, ali je obstoječa frekventnost srečevanja obsojencev na malih vzgojnih skupinah sploh zadostna za doseg pričakovanega osebostnega napredka za posameznega obsojenca v skladu z njegovim osebnim načrtom, ali jo morda kaže povečati (in s tem morda okrepiti vzgojno službo). Odgovora v tej smeri v odzivnem sporočilu nismo zasledili, zato vas za to oceno ponovno prosimo. Glede na dosedanje izkušnje, na podlagi katerih Gu URSIKS na vseh lokacijah ugotavlja, da skupinski način dela ni primeren način dela z vsemi obsojenci in glede na mnenje, da je glede na specifičnost problematike vsakega obsojenca najprimernejši in najbolj učinkovit individualni pristop, prosimo, da sporočite, ali ste oziroma boste z namenom, da bi bil takšen vzgojni pristop tudi dosežen tudi v ZPKZ Dob pri Mirni, kakorkoli ukrepali in kako. Zgolj pojasnilo, zapisano v odzivnem poročilu, da je individualna obravnava obsojencem vsakodnevno omogočena preko prijavnice za razgovor, ustne prijave pri jutranjem štetju, pogosto pa je individualen pristop potreben zaradi samega procesa dela strokovnega delavca, ki obsojenca pozove na razgovor, je premalo – z navodili ali smernicami (tako za skupinsko, kot za individualno obravnavo) bi morale biti določene vsaj minimalne naloge, ki bi jih vzgojitelji morali izpolnjevati, oziroma s katerimi bi mogel računati vsak obsojenec, da jih bo deležen. V nasprotnem primeru je vsak obsojenec (in s tem celotna družba) prepuščen zgolj naključju, ali se bodo z njegovo (pre)vzgojo strokovni delavci zavodov ukvarjali dovolj vestno. Tako prosimo, da sporočite, ali morda že obstajajo določene smernice v zvezi s prevzgojo in resocializacijo obsojencev in če, prosimo, da nam jih posredujete, sicer predlagamo, da se te sprejmejo. Nadalje nam sporočate, da se zavedate, da je usposabljanje za življenje na prostosti ena pomembnejših nalog strokovne službe v zaporih in da je število zaposlenih strokovnih delavcev še kako pomembno, saj vsak strokovni delavec več

Varuhu pojasnili, da temelji delo vzgojne službe predvsem na socioterapevtskem modelu - na delu v malih skupinah, da je skupinsko delo pravilo in ne ena od oblik dela z zaprtimi osebami. Na oddelku za vzgojo na Gu s tem v zvezi odgovarjamo, da ni težko pojasniti omenjeno dilemo, saj sta oba pristopa, tako individualno kot skupinsko delo z obsojenci enako pomembna in se dopolnjujeta. Glede na to, da je vključevanje v skupinske obravnave prostovoljno s strani zaprtih oseb (delo pa je obligatorno za strokovne delavce), razlogi za ne vključitev pa so seveda različni, največkrat pogojeni z osebno strukturo posameznika, še vedno ostane individualni način dela za vodenje in reševanje problemov in stisk. In le v tem je razlika med pristopoma, saj individualna obravnava doseže slehernega obsojenca, medtem ko je skupinsko delo pogojeno z motivacijo posameznika, ne zanikamo pa, da lahko tudi od zmožnosti, ki jih imajo strokovni delavci na voljo. Za krepitev in izboljšanje skupinskega dela, smo letos na Gu organizirali izobraževalni modul za pedagoge, ki se izvaja celo leto. Z zagotavljanjem strokovne podpore pedagogom in spodbujanja profesionalnega in osebnega razvoja želimo s tovrstnim izobraževanjem vplivati na dvig kvalitete predvsem skupinskega dela z zaprtimi osebami. Vključenih je bilo 20 pedagogov in prizadevali si bomo, da bi uspeli tudi v bodoče, za vse pedagoge v sistemu zagotoviti takšna usposabljanja. V zvezi s tem velja omeniti tudi, da se na podlagi tega usposabljanja pripravlja obsežen vsebinski priročnik za strokovne delavce namenjen skupinskim oblikam dela. Odgovor na vprašanje, ali je obstoječa frekventnost srečevanja obsojencev na malih vzgojnih skupinah zadostna za doseg pričakovanega osebostnega napredka za posameznega obsojenca v skladu z njegovim osebnim načrtom ali jo kaže povečati, je vsekakor kompleksen, a ga je vredno pojasniti z nekaterimi osnovnimi informacijami za razumevanje vzgojnega dela v zaporih, če ne zaradi drugega, zato, da se začuti kompleksnost in zahtevnost izvajanja strokovnega dela in ga ni mogoče dojemati na enostaven način. Izvrševanje kazni in vzgojno delo v zaporih je zavezano interdisciplinarni obravnavi. Je kombinacija specialno in generalno preventivnih vidikov (zaščita ob

pomeni možnosti po še poglobljeni obravnavi, vendar si v sedanjih časih težko obeta povečanje števila strokovnih delavcev, a ob tem ne pojasni, ali je povečanje števila strokovnih delavcev sploh potrebno. Ob tem predlagamo, da se preučijo tudi možnosti v smeri izboljšanja kvalitete (in ne kvantitete) dela strokovnih delavcev – predvsem z določitvijo minimalnih nalog, ki so jih dolžni opraviti v postopku obravnave vsakega obsojenca, kot smo že predlagali.

odvzemu prostosti), zdravstvenih in drugih obravnjav (obrnava odvisnosti, obravnava obsojencev s spolnimi delikti, agresivnostjo, nagnjenostjo k samopoškodbam), izobraževalnih ponudb in svetovalno-vzgojnih dejavnosti. Svetovalno-vzgojna dejavnost sloni na različnih spodbudah za spremembo obsojenčevega vedenja, stališč ter vrednot. Perspektive izvajalcev štirih sklopov (varovanje - obrnava - izobraževanje - vzgoja) so lahko različne, tudi konfliktna in žal, s tem se strinjamo, je večkrat prav od zmožnosti argumentacije pomena določenih dejavnosti za obsojenčevo resocializacijo odvisno, ali smo uspešni pri obrambi lastnih strokovnih rešitev v zagovor motivacijskim sredstvom uspešne resocializacije. V sistemu jasno prepoznavamo osnovne strokovne dileme, osnovne pa so zato, ker so obstoječe praktično v vsakem sistemu, se pojavljajo in obstajajo praktično v vseh oblikah dela, in te so: prostovoljnost vključitve obsojenca v obrnave ter procese osebnostnega spreminjanja ter ocena stopnje avtonomne moralne presoje (resocializacije) obsojenca. Zavedamo se seveda tudi drugih omejitev (kadrovskih, prostorskih), zagotavljamo pa, da v zavodu vseskozi vlagajo veliko truda in strokovnega znanja v motiviranje obsojencev, ki ne kažejo interesa za sodelovanje v kakršnihkoli aktivnostih v zavodu (kljub temu, da je to strokovna dilema). Podatek, da je za 160 obsojencev v ZPKZ Dob pri Mirni, ki imajo v povprečju več kot 7 let in pol kazni zapora, na razpolago 5 pedagogov, si lahko vsak razlaga po svoje in manipulira, koliko bi moral posamezen pedagog nameniti vsakemu obsojencu, pri čemer je najbolj pomembna vsebina dela. Naloga strokovnih delavcev so jasno opredeljene, način dela je jasno določen, vprašanje pa je izvajanje vsega tega, zaradi prej navedenega. To pa je drugo vprašanje in se ga v tem odgovoru dotikamo le zato, ker žal izrazito vpliva na strokovno delo v zavodih.

DPM: poudarjamo, da je prav zato, ker obsojenec ni predmet, temveč subjekt – oseba, ki ima svojo voljo in dostojanstvo⁴³ – naloga

Gu URSIKS: glede zaprosila Varuha ali obstajajo (neobvezna) navodila glede individualne obrnave, ki naj bi jo bil deležen

⁴³ Z vtisi, ki smo jih o delovanju vzgojne službe dobili člani DPM v razgovorih z obsojenci, smo vodstvo zavoda želeli seznaniti že v zaključnem razgovoru. Tako smo izpostavili, da je bilo iz teh razgovorov mogoče razbrati, da imajo obsojenci vtis, da jih hočejo strokovni delavci 'zatrei', namesto da bi jim nudili oporo in pomoč. Takšen vtis

vzgojiteljev (s psihologi), da skušajo predvsem obsojence, ki ne kažejo potrebe po druženju oziroma osebnostnemu napredovanju nasploh, s svojim strokovnim delom k temu vzbuditi. Ne gre prezreti dejstva, da je način, na katerega se bo obsojenec po prestani kazni vključil v življenje, v veliki meri odvisen tudi od strokovnega dela z obsojencem med prestajanjem kazni zapora. Zato prosimo za oceno URSIKS, ali razpolaga ZPKZ Dob pri Mirni glede na število in potrebe obsojencev z zadostnim številom vzgojiteljev (psihologov). Prosimo tudi za pojasnilo, ali morda obstajajo (neobvezna) navodila glede individualne obravnave, ki naj bi je bil deležen vsak obsojenec (tako po času kot tudi po vsebini le-te). Po socioterapevtski metodi, na kateri temelji delo vzgojne službe, je namreč mogoče delati le s tistimi obsojenci, ki se v malo skupino vključijo. Zato DPM prosi za pojasnilo, na kakšen način in koliko časa tedensko se vzgojna služba (pedagogi) ukvarja s tistimi obsojenci, ki se iz takšnih ali drugačnih razlogov malih skupin in oddelčnih skupnosti ne udeležujejo.

vsak obsojenec, pojasnjujemo, da je individualna obravnava obsojencem vsakodnevno omogočena preko prijavnice za razgovor, ustne prijave pri jutranjem štetju, pogosto pa je individualen pristop potreben zaradi samega procesa dela strokovnega delavca, ki obsojenca pozove na razgovor. Tako se lahko obsojenec vsakodnevno poslužuje možnosti razgovorov z vsemi strokovnimi delavci. Posebnih navodil glede individualne obravnave nimamo, saj menimo, da niso potrebna. V zaporu kot totalni instituciji z mnogimi negativnimi značilnostmi in zakonitostmi je izjemno težko ustvarjati pogoje in okoliščine, ki bodo motivirajoče za posameznika, ki se je znašel v njej. Breme in težo institucije pogosto občutijo tudi strokovni delavci, ki se s svojim znanjem in spretnostmi trudijo obravnavati ljudi, pri katerih so do sedaj odpovedale vse institucije od staršev dalje. Strokovni delavci so tudi tisti, ki obsojenca poleg obravnave med prestajanjem kazni pripravljajo tudi na življenje na prostosti. Ti dve vlogi pa sta pogosto slabo združljivi, saj mora pedagog svoje delo osredotočiti predvsem na čas prestajanja kazni, obsojencu sporoča tudi neprijetne novice in ga sooča z neprijetnimi posledicami nepravilnega vedenja in ravnanja. Obsojenci ga pogosto vidijo kot osebo, ki pomembno vpliva na potek prestajanja kazni, zato mu včasih težje zaupajo. Ker se zavedamo, da je usposabljanje za življenje na prostosti ena pomembnejših nalog strokovne službe v zaporih je število zaposlenih strokovnih delavcev še kako pomembno, saj vsak strokovni delavec več pomeni možnosti po še bolj poglobljeni obravnavi. Ob ekonomski situaciji v kateri smo in trenutnemu manjšanju števila javnih uslužbencev v državni upravi si težko obetamo povečanje števila strokovnih

so potrjevale tudi navedbe obsojencev, zaposlenih v pralnici. Ti so nam namreč zatrjevali, da so srečanja malih vzgojnih skupin ob torkih popoldne, ravno ob torkih pa morajo zaradi povečanih potreb delati v pralnici tudi popoldne. Tako bi se naj morali sami odločiti med dvema možnostma – če odklonijo delo v pralnici, se jim to 'negativno' upošteva, prav tako se jim šteje kot 'negativno', če se ne udeležijo srečanja male skupine. Takšno stanje pa naj bi trajalo že pol leta. Ta pojasnjevanja članice DPM je ostro prekinil direktor ZPKZ Dob pri Mirni. Namesto, da bi predstavil njegovo videnje izpostavljenega problema in morda tudi razloge za takšno (zmotno) dojemanje dela vzgojiteljev s strani obsojencev, je poudarjal, da mu je dovolj takšnih in podobnih podtikanj. Kasneje je pojasnil, da sam ve, da imajo vzgojitelji veliko drugega (tudi administrativnega) dela in jim glede na število obsojencev ne ostane veliko časa za delo s samimi obsojenci. Med drugim je tudi dejal, da veliko obsojencev sploh noče hoditi na srečanje malih skupin in da obsojenec tudi ni stvar, ki bi jo na takšno srečanje postavil. Sicer pa je Gu URSIKS v odzivnem poročilu navedel, da se delo malih skupin organizira tako, da ne bo terminsko prekrito z drugimi obveznimi prisotnostmi obsojencem, pojasnjujemo, da je dnevni red maksimalno zapolnjen in da je vsem obsojencem omogočena udeležba na malih skupinah brez posledic.

delavcev.

DPM: po pojasnilu namestnika direktorja v ZPKZ Dob pri Mirni ni organiziranega svetovanja obsojencem pred odpustom.⁴⁴

Gu URSIKS: namestnik direktorja ZPKZ Dob pri Mirni ni podal objektivnih informacij. Svetovanje obsojencem pred odpustom poteka v ZPKZ Dob pri Mirni po individualni metodi pri vsakem socialnem delavcu v sodelovanju s pristojnim centrom za socialno delo ali drugimi vladnimi ali nevladnimi organizaciji. Z namenom poenotenja strokovnega socialnega dela smo na Gu URSIKS kot opomnik vsem socialnim delavcem ali drugim strokovnim delavcem, ki opravljajo svetovanje in priprave na odpust obsojencev, sprejeli notranji akt 'Smernice izvajanja socialnega dela v zavodih za prestajanje kazni zapora in sodelovanja s centri za socialno delo'. Predodpustno obdobje zajema tako postopek vključevanja obsojenca v program aktivnega iskanja zaposlitve v skladu z 99. členom ZIKS-1 in prijava v evidenco brezposelnih oseb območnega Zavoda za zaposlovanje, predlog pristojnemu centru za socialno delo o konkretnih oblikah pomoči, ki jo bo obsojenec potreboval po odpustu, s centrom dogovorimo tudi eventualni pogojni odpust z varstvenim nadzorom in svetovalca med/po prestajanjem kazni, obsojenec je seznanjen z društvi in drugimi nevladnimi organizacijami, ki nudijo pomoč po prestani kazni, v primeru materialne stiske obsojencu nudimo enkratno denarno pomoč ob odpustu, v primeru pisnega soglasja obsojenca, se na pristojni center posreduje tudi zaključno poročilo. Socialni delavci z obsojenci izvajajo načrt socialnega vključevanja torej po individualni metodi strokovnega dela, v katerem na povabilo zavoda sodelujejo tudi pristojni centri za socialno delo. Ob vsakem obisku in dogovoru s centrom se zapiše zapisnik o ustni izjavi, katerega podpisanega po obisku prejmejo vsi akterji v dogovoru - obsojenec, pristojni center in zavod. Socialni delavci poleg centrov za socialno delo opravljajo razgovore s svojci in jih pripravljajo za vrnitev v domače okolje po prestani kazni, opravljajo se motivacijski in razbremenilni razgovori in druge aktivnosti kot pomoč obsojencu po prestani kazni.

⁴⁴ Kot je še takrat pojasnil, se tri mesece pred pričakovanim odpustom sicer naredil načrt za vsakega obsojenca, včasih pa se povabi center za socialno delo že prej, če se obsojenec s tem strinja; če ob nastopu kazni obsojenec soglašča, da se o tem obvesti center za socialno delo, se slednjega o izteku kazni tudi obvesti, sicer pa se ga ne obvešča.

DPM⁴⁵: pozdravljamo tudi sprejem 'Smernic izvajanja socialnega dela v zavodih za prestajanje kazni zapora in sodelovanja s centri za socialno delo'. Kljub temu, da je to zgolj notranji akt, bo zagotovo pripomogel k lažjemu vključevanju obsojencev v družbo po prestani kazni. Prosim vas, da nam posredujete izvod navedenih smernic. Prosimo tudi, da potrdite, ali je DPM informacijo, ki jo je prejel ob obisku, pravilno razumel: da se center za socialno delo (center) o odpustu določenega obsojenca obvešča le v primeru, če se je obsojenec že ob nastopu kazni strinjal s tem, da se o njegovem nastopu kazni obvesti center – da se torej centra o predvidenem odpustu obsojenca ne obvešča, če se ob nastopu kazni obsojenec s tem ni strinjal.

Gu URSIKS: v prilogi vam posredujemo tudi 'Smernice izvajanja socialnega dela v zavodih za prestajanje kazni zapora in sodelovanja s centri za socialno delo'. Gre za notranji akt, ki smo ga na Gu pripravili kot opomnik oziroma delovni pripomoček vsem socialnim delavcem ali drugim strokovnim delavcem v zavodih za prestajanje kazni zapora, ki z obsojenci načrtujejo socialno vključevanje po odpustu. Smernice po potrebi dopolnjujemo ter ažuriramo in delavce zavodov v okviru aktiva socialnih delavcev sproti obveščamo o spremembah. Glede obveščanja pristojnega centra za socialno delo o odpustu obsojenca pojasnjujemo, da je DPM napačno razumel podano informacijo, da se ta obvesti le v primeru, če obsojenec ob nastopu kazni poda pisno soglasje. Verjamemo namreč, da se priprava posameznika na odpust prične že ob nastopu kazni, zato v tej fazi obsojenca motiviramo in od njega tudi pridobimo vsa potrebna soglasja glede sodelovanja s pristojnim centrom. Med drugim pisno soglasje, da se o nastopu kazni in okvirnem načrtu socialnega vključevanja po odpustu obvesti pristojni center in da le ta sodeluje pri sestavi osebnega načrta ter soglasje, da se skladno z 134. členom PIKZ na pristojni center posreduje zaključno poročilo o izvedbi osebnega načrta. V primerih, ko obsojenec ob nastopu kazni ne želi sodelovati, se obsojenca med prestajanjem kazni vedno znova motivira k sodelovanju s pristojnim centrom. Beležimo kar nekaj primerov, ko obsojenec v začetni fazi odkloni sodelovanje s centrom, vendar potem tekom prestajanja kazni vseeno poda soglasje in si s tem omogoči ustrežnejše socialno vključevanje ob odpustu.

DPM⁴⁶: pozdravljamo odločitev URSIKS, da se v ZPKZ Dob pri Mirni ponovno vzpostavi evidenca opravljenih razgovorov direktorja zavoda z obsojenci. Ker je od njene vzpostavitve minilo že skoraj dva meseca, prosimo, da sporočite podatek, koliko razgovorov z obsojenci je od njene vzpostavitve do danes direktor zavoda že opravil.

Gu URSIKS: po pisnem sporočilu direktorja ZPKZ Dob pri Mirni, je le-ta opravil 49 razgovorov z obsojenci.

⁴⁵ Te navedbe so že iz odziva DPM na prvi odziv Gu URSIKS na poročilo o obisku tega kraja odvzema prostosti.

⁴⁶ Velja isto, kot eno opombo prej.

DPM: prosimo za pojasnilo o tem, na kakšen način se obsojencem v ZPKZ Dob pri Mirni zagotavlja brezplačno pravno pomoč po 211. členu ZIKS-1 (na koga in na kakšen način se morajo obrniti, v koliko časa se pravna pomoč praviloma omogoči...) ⁴⁷.

DPM: prosimo za posredovanje ugotovitev delovne inšpekcije ⁴⁸, na podlagi katerih naj bi bile nepravilnosti 13. 12. 2011 tudi odpravljene in poročila o odpravi teh nepravilnosti.

DPM: prosimo za pojasnilo o tem, v kolikšnem času se v praksi ZPKZ Dob pri Mirni opravi zdravniški pregled obsojenca, ki nastopi kazen ⁵⁰.

Gu URSIKS: pojasnjujemo, da je inšpektor informacijskega pooblaščenca po opravljenem nadzoru dne 8. 12. 2011 uvedeni postopek ustavil, saj je bil voden zoper napačno osebo. Zdravstveno dokumentacijo obsojencev namreč hrani Zdravstveni dom Trebnje (v nadaljevanju: ZD Trebnje), ki v prostorih ZPKZ Dob pri Mirni opravlja zdravstveno dejavnost in je tako upravljalec zbirke osebnih podatkov. Zoper ZD Trebnje je bil inšpekcijski nadzor ustavljen dne 13. 12. 2011, saj so nepravilnosti, ki so bile ugotovljene v postopku nadzora, odpravljene. ⁴⁹

Gu URSIKS: tak pregled se opravi takoj, ko je v zavodu prisoten zdravnik oziroma najkasneje v 48 urah. Ob nastopu kazni obsojenca se takoj obvesti zavodska ambulanta in zdravstveno

⁴⁷ Ob obisku IV. oddelka smo slišali več pritožb obsojencev zaradi (ne)odzivanja oddelka za vzgojo na njihove prijavnice v zvezi z brezplačno pravno pomočjo. Tako naj bi en obsojenec zaradi pravne pomoči do sedaj napisal tri prijavnice, drugi obsojenec pa eno že decembra, vendar v nobenem primeru na to ni bilo odziva.

⁴⁸ Eden od obsojencev je Varuha pogodbeni izvedenki povedal, da je videl eno od zaposlenih, da je ambulanto zapustila z zdravstvenimi kartoni v rokah. Delovna inšpekcija naj bi ugotovila nepravilnosti v zvezi z dokumentacijo, po navedbah URSIKS pa naj bi bile te odpravljene 13. 12. 2011.

⁴⁹ V tej smeri nadalje iz odziva Gu URSIKS: »Pomanjkljivosti so se nanašale na slabo sledljivost pri vodenju medicinske dokumentacije, ki ni omogočala ugotavljanja, kateri osebni podatki so bili vneseni v zdravstveni karton ali drugače obdelani oziroma posredovani, ter kdo je to storil, kdaj, ter na kakšni podlagi. ZD Trebnje je pojasnil, da s prihodom v zapor obsojenec dobi novega osebnega zdravnika, zato bi moral po predpisih njegov prejšnji zdravnik v zavod posredovati originalni zdravstveni karton. V praksi kartona sicer ne zahtevajo, ampak obsojence zaprosijo, da dostavi fotokopije relevantne medicinske dokumentacije. Pri obsojencu v konkretnem primeru so pojasnili, da je bil z iztekom njegove kazni v ZPKZ Dob pri Mirni njegov karton dan v arhiv. Ko je nastopil novo kazen v ZPKZ Ljubljana, so mu tam odprli nov zdravstveni karton, ob premestitvi v ZPKZ Dob pri Mirni pa je bil zdravstveni karton iz Ljubljane kompletiran z kartonom iz arhiva. S tem so pojasnili domnevno izginjanje in ponovno pojavljanje zdravstvene dokumentacije. Glede zagotavljanja zavarovanja zdravstvene dokumentacije obsojencev so pojasnili, da se zdravstveni kartoni obsojencev hranijo v zaklenjenih železnih omarah, do katerih imajo dostop samo zdravstveni delavci. Z zdravstvenim kartonom upravlja izključno zdravnik, ki glede uporabe dokumentacije daje ustrezna navodila drugim zdravstvenim delavcem. V zdravstvenem kartonu omenjenega obsojenca so se nahajali zapisi treh različnih ustanov, pri čemer pa iz dokumentacije ni bilo razvidno dokumentiranje posredovanja določenih izvidov, kdo je to opravil ter za kakšen namen. V zdravstvenem kartonu se je nahajala večinoma originalna dokumentacija, določeni dokumenti pa v kopiji. Zaradi navedene nepravilnosti je bil ZD Trebnje opozorjen s pisnim opozorilom ter pozvan, da o sprejetih ukrepih obvesti nadzornika. ZD je takoj pristopil k odpravi ugotovljenih nepravilnosti in o tem obvestil nadzornika. Pojasnili so, da je bil v ZD Trebnje že leta 2009 sprejet Pravilnik o zavarovanju osebnih podatkov, ker pa se je očitno dogajalo, da so zaposleni izvajanje določenih predvidenih aktivnosti opustili, so se odločili zaposlene z določili pravilnika ponovno seznaniti. Seznanitev (vzorec izjave so priložili k svojemu odgovoru) so vsi zaposleni potrdili s svojim podpisom. S tem je državni nadzornik ugotovil, da je ZD Trebnje odpravil vse nepravilnosti in postopek ustavil.«

⁵⁰ Ob obisku smo se pogovarjali z nekaterimi obsojenci, ki so bili v zavodu že nekaj dni, pa vendar ob nastopu kazni zapora še niso bili zdravniško pregledani. Izvedenki je bilo sicer pojasnjeno, da so novodošli obsojenci pregledani prvi dan po prihodu, ko je zdravnik v zavodu.

osebje, če ima obsojenec s seboj zdravniški karton, se le ta prav tako takoj dostavi v ambulanto. Če obsojenec nastopi kaznen zapor izven uradnega delovnega časa, ga sprejme dežurni operativni vodja ter z njim opravi razgovor. Če oceni, da je potreben nujen zdravniški pregled, se obsojenca nemudoma odpelje na zdravniški pregled v Zdravstveni dom Trebnje.

DPM: priporočamo, da ZPKZ Dob pri Mirni uvede evidenco za naročanje in izvedbo zdravniških pregledov.⁵¹

Gu URSIKS: ZPKZ Dob pri Mirni obsojenca naroča na specialistične preglede izključno na podlagi napotnic zdravnikov in preglede sami ocenijo ali označijo po stopnji nujnosti - nujno, hitro, redno. Vsak nujni pregled je izveden takoj, za ostale preglede pa veljajo predpisane čakalne dobe, na katere zavod nima vpliva. Fotokopije vseh poslanih napotnic so shranjene v zdravstvenih kartonih obsojencev in opremljene z datumom dneva oddane priporočene pošiljke.

DPM: priporočamo, da se navodila za oddajo urina verificirajo s strani strokovne institucije in da se dosledno izvaja nadzor nad oddajo urina.⁵²

Gu URSIKS: ugotavljamo, da se nadzor nad oddajo urina v ZPKZ Dob pri Mirni izvaja dosledno, na podlagi Navodila o oddajanju urina in izvedbi kontrolnega preizkusa, spoznanj medicinske stroke o boleznih odvisnosti in možnostih, ki jih ima zavod. Varuh, ki je bil na obisku v zavodu 6. in 7. 12. 2011, ugotavlja, da je oddaja urina oziroma celoten postopek oddaje urina za teste na prisotnost psihoaktivnih substanc glede na dane razmere, urejen dovolj humano⁵³. Na Gu URSIKS smo upoštevali priporočilo izvedenke, da ponovno preučimo navodilo, zato smo na aktiv strokovnih delavcev za področje obravnave odvisnosti povabili strokovnjaka na področju obravnave odvisnosti v Republiki

⁵¹ V pogovoru z nekaterimi obsojenci se je izkazalo, da naročanje za specialistične preglede (pri psihiatru, pri pulmologu) ni bilo vedno ustrezno vodeno, zaradi česar je prišlo do zamud oziroma zaostankov.

⁵² Obsojenci so imeli tudi nekaj pripomb glede oddaje urina za preverjanje na vsebnost psihoaktivnih snovi (v nadaljevanju: PAS). Nekaj teh pripomb je bilo že obravnavanih pri Varuhu v okviru individualnih pobud.

⁵³ Gre za navedbo iz poročila DPM o obisku Polodprtega oddelka Slovenska Vas ZPKZ Dob pri Mirni, ki se je v celoti glasila: »Glede urinskih testov izvedenka ugotavlja, da jih lahko naročajo psihiater, terapevta za obravnavo odvisnosti in osebje oddelkov, kadar je to pogoj za pridobitev ugodnosti. V splošnih navodilih, ki so bila izdelana v sodelovanju z dr. Kastelicem, ni časovno opredeljeno jutranje čakanje za oddajo urina. Za ZPKZ Dob pri Mirni je izvedenka ugotovila, da ima zapisano, da naj zaprte osebe počakajo med 6.00 in 6.15 uro, če pa jih v tem času ne pokličejo, jim urina ni potrebno več zadrževati. Kljub temu je ugotovila, da so še vedno pritožbe, in sicer tudi na način, kako pravosodni policisti kontrolirajo oddajo urina. Eden od pravosodnih policistov je namreč gledal zaprto osebo v hrbet skozi odprta vrata, drugi pa skozi odprtino v steni v spolovilo. Celoten postopek oddaje urina za teste na prisotnost psihoaktivnih snovi (PAS) je sicer po njeni oceni urejen glede na dane razmere (preprečevanje manipuliranja) urejen dovolj humano (15 minut zadrževanja urina, delno diskretno uriniranje), vendar pa po njenem mnenju verjetno to ni niti edini in niti optimalen način.«

Sloveniji in sprejeli sklep, da ni strokovnih razlogov za spremembo navodila, o čemer je bil seznanjen tudi Varuh. Menimo, da Navodilo o oddajanju urina in izvedbi kontrolnega preizkusa ni strokovno oporečno s stališča ohranjanja osebnega dostojanstva. Pripravljeno je na podlagi strokovnih doktrinarnih priporočil in spoznanj medicinske stroke o boleznih odvisnosti, v sodelovanju s Koordinacijo centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti, ki ji bomo dali navodilo v ponovni pregled, saj ima kot koordinator strokovnega sodelovanja centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog v Republiki Sloveniji, pristojnost preverjanja izvajanja doktrine zdravljenja odvisnosti od prepovedanih drog.

DPM: predlagamo, da se psihologom omogoči katerega izmed bolj celovitih izobraževanj (kot na primer: specializacija klinične psihologije, študij ene od psihoterapevtskih modalitet ali tečaj specifičnih znanj), zagotoviti pa jim je tudi treba ustrezne prostore za delo (individualno in skupinsko), poleg tega je smiselno upoštevati tudi njihovo mnenje glede morebitnih izobraževanj (kot je predavanje o osebnostnih motnjah za širši krog strokovnih delavcev) znotraj zavoda.⁵⁴

Gu URSIKS: strinjamo se z Varuhovim predlogom o potrebnosti dodatnega usposabljanja psihologov. Pri tem pripominjamo, da bi bilo potrebno več dodatno usposabljati tudi ostale delavce tako pedagoške, kot tudi drugih zavodskih služb. Žal smo pri tem finančno zelo omejeni, kar se je še posebej zaostriilo z varčevalnimi ukrepi. Trenutno je situacija taka, da si kot velik uspeh štejejo to, da nam je uspelo ohraniti redno mesečno supervizijo psihologov, socialnih delavcev in pedagogov. Zavedamo se, da je omenjeno stanje s strokovnega stališča neustrezno. Individualno delo psihologi v ZPKZ Dob pri Mirni opravljajo v svojih pisarnah, ki zagotavljajo ustrezne razmere za obravnavo. Pisarne ostalih delavcev se od pisarn psihologov ne razlikujejo. Skupinsko delo je psihologom v ZPKZ Dob pri Mirni omogočeno opravljati v prostorih šole. V kolikor bomo skupaj z zavodom našli ustrenejši prostor za skupinsko delo, ki bi ga bilo možno uporabljati, bomo to tudi storili.

DPM: v zvezi s problematiko psihološke obravnave obsojencev s spolnimi delikti posredujemo odgovor Neodvisne zdravstvene svetovalne skupine Sveta Evrope (IMAP) kot prilogo tega poročila in predlagamo, da se do

Gu URSIKS: zahvaljujemo se za posredovano poročilo IMAP, ki je očitno samo del korespondence med Varuhom in IMAP. Ugotavljamo, da je IMAP ugotovil našo pripravljenost za izboljšanje stanja na področju

⁵⁴ Izvedenka je pohvalila prizadevanja psihologov za strokovno in kakovostno delo. Glede na to, da se v okviru zavoda vsakodnevno ukvarjajo z najbolj zahtevnimi psihološkimi problemi in imajo uvid v potrebe za reševanje le-teh, je priporočila, da se upošteva njihovo mnenje.

njega opredite ter nas v odzivnem poročilu seznanite s stališči URSIKS.⁵⁵

obravnave storilcev spolnih kaznivih dejanj in podal mnenje, da je več možnih načinov strokovnega pristopa. Smatramo, da mora biti sama doktrina v skladu z možnostmi, ki so na voljo v posameznem okolju. Pri tem Varuha opozarjamo na bistveno razliko, ki jo prepoznavamo med Slovenijo in primerljivimi državami na tem področju. Vse razen Slovenije se te problematike institucionalno lotevajo tudi izven zaporske prakse. Praviloma znotraj forenzičnih institucij s katerimi se zapori povezujejo. V sled tozadevnega manka smo tako vzpostavili povezavo z nam najbližjo forenzično institucijo, ki se s tem ukvarja, Psihiatrično bolnišnico Vrapče v Zagrebu in obiskali Zapor v Lepoglavi, kjer program izvajajo. V kolikor nam bodo finančna sredstva dovoljevala bomo sodelovanje tudi poglobljali. Tako na primer tudi obravnava odvisnosti, na nacionalnem nivoju ne more biti vezana zgolj na strokovno delovanje zaporov temveč so zapori le eno izmed mest, kjer se doktrina izvaja. Zato se tudi obravnava storilcev spolnih kaznivih dejanj ne more prelagati izključno na zapore in se obenem spregleduje dejstvo, da je velika večina tako odvisnikov, kot storilcev spolnih kaznivih dejanj na prostosti in potrebuje podporo ustreznih institucij. Za obravnave, ki jih izvajamo prevzemamo vso odgovornost. Izjave v smislu, da obravnave, ki jih izvajamo povzročajo več škode kot koristi, smatramo strokovno neutemeljene in žaljive. Obenem opozarjamo, na strokovno neurejenost področja pomoči storilcem spolnih kaznivih dejanj po prestani kazni.

DPM⁵⁶: v prilogi vam v seznanitev tudi pošiljamo dokumentacijo, ki se nanaša na naše zaprosilo IMAP in prosimo za sporočilo informacij o morebitnem napredku na področju izpostavljene problematike.

Gu URSIKS: zahvaljujemo se za dokumentacijo, ki se nanaša na vaše zaprosilo IMAP. Od našega zadnjega poročila z dne 27. 8. 2012 na omenjenem področju ni prišlo do bistvenega napredka. Izvedene so bile vse planirane supervizije.

⁵⁵ Že ob prejšnjem obisku ZPKZ Dob pri Mirni je DPM opozoril tudi na to problematiko, nato pa je tudi zaprosil IMAP za strokovno mnenje v zvezi z obravnavanjem obsojencev, storilcev kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost. Ta skupina mednarodnih izvedencev sicer sodeluje pri 'Projektu NPM' (izmenjava znanja in izkušenj državnih preventivnih mehanizmov) Sveta Evrope.

⁵⁶ Te navedbe so že iz odziva DPM na prvi odziv Gu URSIKS na poročilo o obisku tega kraja odvzema prostosti.